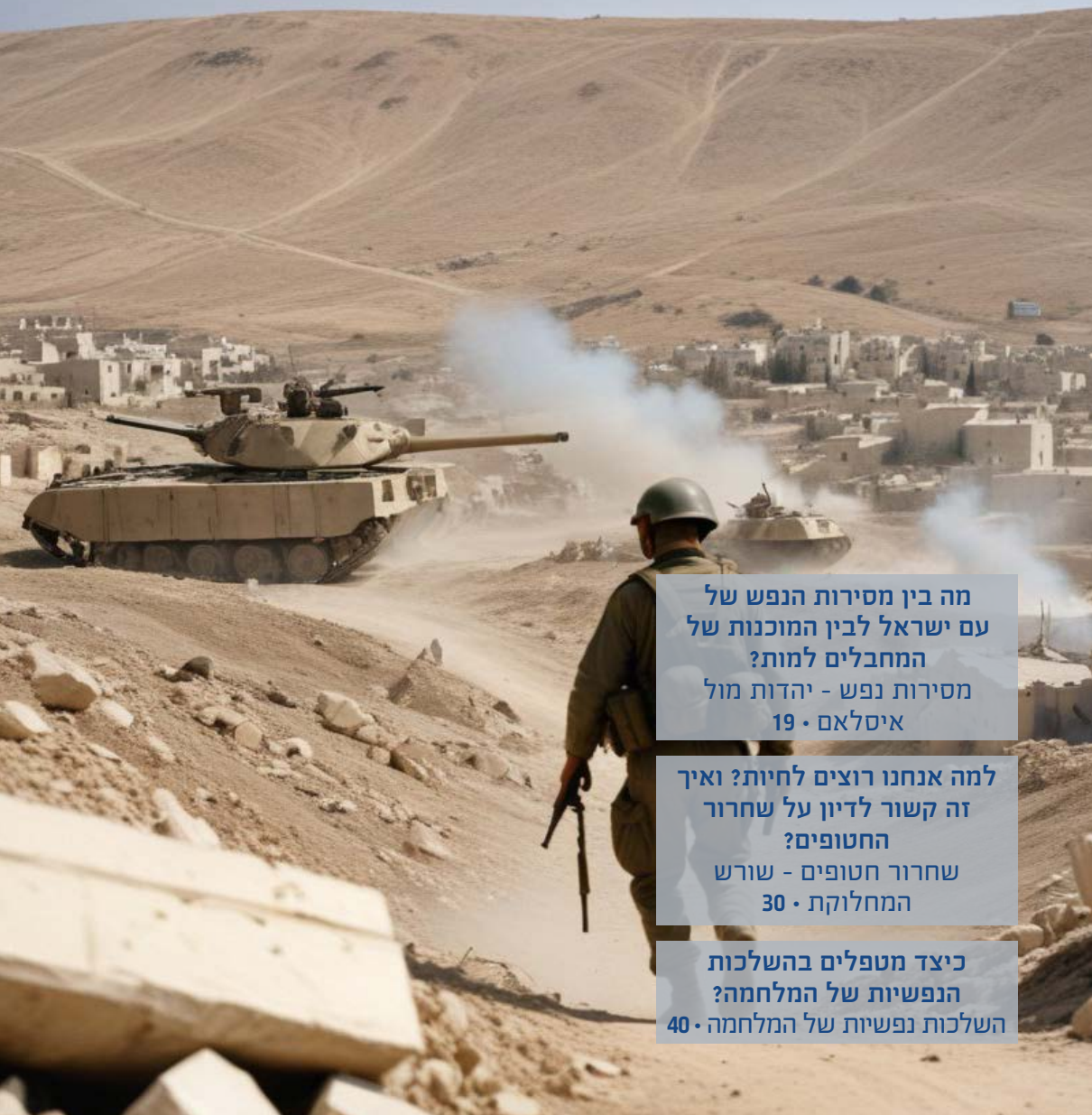

עלון לבחורי ישיבה

בס"ד, אייר תשפ"ד | גליון 7

מעמקים

מעובד מתוך שיעורי הרב יצחק שפירא
ראש ישיבת 'עוד יוסף חי'

מה בין מסירות הנפש של
עם ישראל לבין המוכנות של
המחבלים למות?
מסירות נפש - יהדות מול
איסלאם • 19

למה אנחנו רוצים לחיות? ואיך
זה קשור לדיון על שחרור
החטופים?
שחרור חטופים - שורש
המחלוקת • 30

כיצד מטפלים בהשלכות
הנפשיות של המלחמה?
השלכות נפשיות של המלחמה • 40

תוכן עניינים

2.הלכות מלחמה במלחמה.
- כיצד להפריד בין האוכלוסיה הרוצה להיכנע
3.לאוכלוסיה הרוצה לפגוע בנו?
5.רוח רביעית והריגת כל זכר .
13.מלחמה לה' בעמלק!
17.מסירות נפש .
30.שחרור חטופים - שורש המחלוקת .
32.ביטחון וניצחון .
35.מלחמה ושלום.
37.אבי יתומים ודיין אלמנות .
40.השלכות נפשיות של המלחמה.
47.כבוד המת .
50.שו"ת - שמחה בשעת מלחמה.
51.רוצים מדינה אחרת .

מעמקים
אייר תשפ"ד

עלון חודשי - מעובד מתוך שיעורים של הרב יצחק שפירא

י"ל על ידי ישיבת "עוד יוסף חי"

יצהר, ד.נ. אפרים, 4483100

058-4997466 | 02-9974666

misrad@odyosefchai.org.il

מערכת: עתי תור, יוסף חיים פרל

עריכה: יוסף ואהרון שטרן

עיצוב ועימוד: חותם צילה אנטמן 058-6071455

לשמיעת שיעורים בקול הלשון: 073-3718149

אנחנו זקוקים לתרומה שלכם כדי להמשיך ולהחזיק את העלון.

לתרומות, הערות, הארות, לקבלת העלון במייל וכן לקבלת חומרים נוספים:

עתי - 058-5277247 או במייל ataitor1@gmail.com

הלכות מלחמה במלחמה

(במקום הקדמה)

כיצד התורה היא משיבת נפש? ומהו חלקנו במערכה?

"תנו רבנן, משה תיקן להם לישראל שיהו שואלין ודורשין בענינו של יום: הלכות פסח בפסח, הלכות עצרת בעצרת, הלכות חג בחג". מדברי חז"ל עולה שישנה מעלה גדולה ללמוד את ההלכות השייכות לזמנים בהם נמצאים. קודם כל כדי לדעת מה לעשות וכיצד לנהוג במציאות הקיימת, ובנוסף לכך לימוד תורה ששייך לזמן מכניס את הקב"ה יותר ויותר לתוך המציאות, מתוך שיהודים יושבים ודנים 'מה ה' רוצה ממנו עכשיו?'... אנו נמצאים כעת בזמן מלחמה, ועלינו מוטל להעמיק בהלכות מלחמה, בין בסוגיות ההלכתיות ובין בפנימיות התורה.

המצב כיום בעם ישראל מורכב. מצד אחד אנו רואים מסירות נפש עצומה מצד היהודים הלוחמים, ואנו מלאי התפעמות מהעוצמה הפנימית של חיילינו שמתגלה כעת בכל התוקף; אך מצד שני הנהגת המדינה מושפעת לא רק מחוקי התורה והשכל הישר, אלא גם מתוך פחד מהתדמית הבזויה בעיני העולם.

אנו, כבחורי ישיבה, שותפים לחלוטין לכך שעם ישראל צריך להגן על חייו בצורה נחושה. דווקא בשל המצב המורכב אנו נדרשים להתגייס למערכה בהעמקה בלימוד התורה. בכוחה של דעת תורה ליישר את השכל ולהוציא את עם ישראל מהחרדה שהוא שרוי בה. "תורת הוי' תמימה **משיבת נפש**" - אנחנו באמת מאמינים שדבר ה' יכול להשיב את הנפש, הוא הכי רגוע והכי מרגיע. כל מי שנבוך ולא יודע מה לעשות, ימצא את התשובות לכל השאלות שלו בתורה. מי שהולך "כעיור באפלה", "עיניו יארו" בתורה. אנחנו השכל שמאחורי הלוחמים, "אסטרטגי המלחמה", שנחוצים להצלחתה בדיוק כמו הלוחמים בפועל.

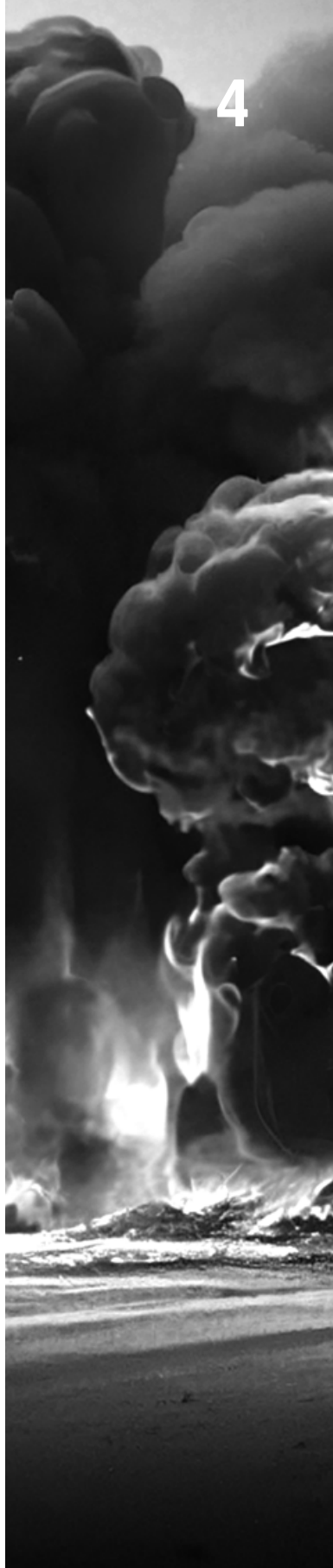

כיצד להפריד בין האוכלוסיה הרוצה להיכנע, לאוכלוסיה הרוצה לפגוע בנו?

מצע מעשי למלחמה בעזה

המלחמה היום עם המחבלים בעזה ובמקומות נוספים, דורשת חיסול מהיר של כל המחבלים והרוצים לפגוע בנו. החיסול הזה לא יכול להתבצע על ידי כניסה קרקעית לשטח רצועת עזה, שכן כניסה כזו תיתקל בהתנגדות קשה שתגבה קרבנות, וכן כניסה כזו בהכרח לא תאפשר השגת המטרה עד תומה, שהיא חיסול כל המחבלים והרוצים לפגוע בנו. לכן על החיסול הזה להיעשות על ידי ירי והפצצה וכתשה של רצועת עזה מהאוויר.

כאשר ניגשים לכתוש את רצועת עזה, צריך להפריד בין האוכלוסיה הרוצה לפגוע בנו ולהילחם בנו, לבין האוכלוסיה שרוצה להיכנע. ההפרדה בין האוכלוסיה הרוצה להיכנע לאוכלוסיה הרוצה לפגוע בנו, צריכה להיות מושתתת על החלטה ברורה של כל פרט באוכלוסיה לאיזה צד הוא משתייך, האם הוא משתייך למי שרוצה לפגוע בנו, או שהוא משתייך למי שרוצה להיכנע. ההפרדה הזו מאפשרת להשיג את המטרה, שהיא חיסול של כל מי שרוצה לפגוע בנו. מי שבוחר להיכנע - נאפשר לו זאת (במדת האפשר, בלי לפגוע בבטחונינו), ומי שבוחר להשתייך לצד שרוצה לפגוע בנו - דמו בראשו.

בנו, ועלינו לפגוע בו בכל דרך. יש לנתק את הרצועה ממים, חשמל, אינטרנט, מזון, אמצעי רפואה, ומכל דבר שיכול לעזור לאנשים שבה להתקיים, ולכתוש את הרצועה מהאוויר על מנת להרוג (ולא לכלוא) את כל מי שנמצא בה ולא רוצה להיכנע. המקום היחיד אותו אין להפציץ הוא 'מסדרונות מילוט', שיאפשרו למי שרוצה להיכנע לברוח למצרים, או להגיע למקום האיסוף המיועד לכך.

את כל הפעולות שננקטו כאן צריך לנקוט לא רק כלפי רצועת עזה, אלא גם כלפי ג'ינין וכל מקום שבו יש אוכלוסיה הרוצה לפגוע בנו.

סיכום

על כל פרט באוכלוסיה ברצועת עזה לבחור האם הוא משתייך לצד שרוצה לפגוע בנו או לצד שרוצה להיכנע. מי שבחר להיכנע ולא לפגוע בנו - לא נפגע בו, ומי שבחר להשתייך לצד הרוצה לפגוע בנו - עלינו לפגוע בו ולהרוג אותו בכל דרך. לשם כך יש לאפשר למי שרוצה לברוח למצרים לעשות זאת, וכן להכשיר שטח איסוף, ולאפשר למי שרוצה להיכנע להגיע אליו, ולהפציץ את כל מי שבחר לא להיכנע. האפשרות להיכנע ולברוח או להגיע לשטח האיסוף, תינתן גם תוך כדי ההפצצה, על ידי 'מסדרונות מילוט'.

כיצד עושים הפרדה כזו?

א. נהינת אפשרות להיכנע

על מנת להפריד בין מי שרוצה לפגוע בנו למי שרוצה להיכנע, ראשית כל יש לפתוח (במדה ויש אפשרות כזו) את המעברים לכיוון מצרים, ולתת למי שרוצה לברוח למצרים לעשות זאת. בנוסף, יש להכשיר שטח איסוף לאוכלוסיה הרוצה להיכנע. השטח הזה יכול להיות בתוך שטחי מדינת ישראל, ויכול להיות שטח שנכבש מרצועת עזה. השטח הזה יוכשר ויפוקח בצורה שלא תתן שום אפשרות לפעולות של טרור והסתה או תמיכה ועידוד בפעולות הפוגעות בנו, ויאפשר למי שבחר להיכנע לשהות בו בלי להינזק.

ב. הבהרה שמי שלא ייפגע

יש להבהיר לתושבי רצועת עזה, שמי שלא יבחר להיכנע ייפגע. יש להכריז וליידע ככל שאפשר, שמי שרוצה להיכנע - עליו לברוח או לבוא לשטח האיסוף המיועד לכך, ומי שלא יעשה זאת - ייפגע.

ג. כתישת הרצועה, והשארות מסדרונות מילוט

כל מי שלא בורח ולא בא לשטח האיסוף שמיועד למי שבחר להיכנע - רוצה לפגוע

רוה רביעית והריגת כל זכר

לאחר שהבאנו במאמר הקודם קריאת כיוון כללית, אתם מוזמנים לצלול איתנו כעת לעומק הסוגיות ההלכתיות של דיני מלחמה, וללמוד את היסודות עליהם מבוסס המצע המעשי שנכתב.

מצוות מלחמה היא מקצוע שלם בתורה שכולל בתוכו כמה וכמה מצוות, ועלינו ללמוד איך צריך להתנהג בזמן מלחמה על פי התורה. כיוון שענייני ודיני המלחמה שונים מהכללים של ההלכה הרגילה, שהרי במלחמה מותר להרוג, ומותר למסור את הנפש וכו', יש נטיה לחשוב בטעות שמלחמה היא לא חלק מהכללים של התורה, ומתנהגים בה לפי המציאות ולפי נטיית הלב.

אבל האמת היא שהמצווה להילחם, ופרטי פרטיה של המצווה הזו, כתובים בתורה ובמדרשי הלכה ובגמרא ובפוסקים הראשונים והאחרונים, ומוטל עלינו ללמוד מה לעשות במלחמה, כשם שמוטל עלינו ללמוד מה לעשות באורח החיים, ובדינים שבין אדם לחברו.

א. המצווה להילחם באויב עד שהוא נכנע

כתוב בתורה שכאשר נלחמים באויבים אפשר לעשות עליהם מצור: "ואם לא תשלים עמך ועשתה עמך מלחמה וצרת עליה" (דברים כ, יב). מצור פירושו להפסיק את אספקת האוכל והמים והתרופות לעיר, וכפי שאומר הספרי על הפסוק (ומובא ברש"י) "אף להרעיבה אף להצמיאה אף להמיתה במיתת תחלואים".

לא רק שמותר להילחם, אלא שאף רצוי או צריך לעשות זאת. וכפי שכותב רש"י שם בשם הספרי, שאם לא נעשה מצור על העיר שבה אנחנו נלחמים, בסופו של דבר היא תילחם בנו: "הכתוב מבשרך, שאם אינה משלמת עמך, סוף שהיא עושה עמך מלחמה,

בשאר המלחמות אנחנו מצווים להרוג את הזכרים אבל לא מצווים להרוג את הנקבות ואת הילדים.

וכפי שאומרת התורה "ונתנה ה' אלקיך בידך, והכית את כל זכורה

לפי חרב" (דברים כ, יג).

וכן פוסק הרמב"ם

"והורגים כל הזכרים

הגדולים" (הלכות

מלכים ו, ד).

אם כן, התורה

אומרת להרוג כל

זכר, ופירושו של דבר שצריך להרוג את כל הזכרים הגדולים, ולא רק את מי שנלחם בנו בפועל.

ג. המצווה להשאיר רוה רביעית

יחד עם המצווה להרוג כל זכר, ישנה מצווה לעשות את המצור משלושה כיוונים בלבד, ולהשאיר את הרוח הרביעית פתוחה. וכמו שכותב הרמב"ם (מלכים ו, ז): "כשצריך על עיר לתפשה אין מקיפין אותה מארבע רוחותיה אלא משלש רוחותיה, ומניחין מקום לבורח ולכל מי שירצה להמלט על נפשו. שנאמר "ויצבאו על מדין כאשר צוה ה' את משה", מפי השמועה למדו שבכך צוהו".

באופן פשוט, במלחמת עזרת ישראל מיד צר אין מי שיגיד שלא צריך להשאיר רוה רביעית?

אם תניחנה ותלך". ולעומת זאת אם תילחם בעיר כפי מה שכתוב בתורה "ונתנה ה' אלקיך בידך - אם עשית כל האמור בענין סוף שה' נותנה בידך". השאלה אם ננצח או לא תלויה ברצון ה', ובשביל לנצח עלינו להילחם כפי מה שכתוב בתורה.

כאשר מחליטים

לעשות מצור

ולהילחם בעיר

מסויימת או מקום

מסויים, גם אם חלק

מאנשי העיר רוצים

לעשות איתנו שלום

- אין זו סיבה להפסיק את המצור. וכמו שכתוב בספרי "והיה אם שלום תענך - יכול אפילו מקצתן? תלמוד לומר "ופתחה לך", כולה ולא מקצת". בשביל שיהיה נחשב שהעיר עשתה איתנו שלום, זו חייבת להיות החלטה של העיר בכללה, ולא של יחידים בתוכה.

כמובן, אם יחידים מתוך העיר יברחו אלינו, וירצו לעשות איתנו שלום, אין מניעה לקבל אותם, אלא שזה לא נקרא שהעיר רוצה לעשות איתנו שלום.

ב. המצווה להרוג כל זכר

במלחמת שבעת עממי כנען, או במלחמת עמלק, עם ישראל מצווה להרוג את כולם, כמו שכתוב "לא תחיה כל נשמה". לעומת זאת

1. הדיון בשאלה מה נקרא 'שלום', הוא דיון ארוך שאין מקומו כאן.

2. כתב הרמב"ן בהשגותיו לספר המצוות (שכחת העשין מצווה ה. במסגרת זו לא ניכנס לשאלה למה הרמב"ם השמיט את המצווה הזו): "שנצטוונו כשנצור על עיר להניח אחת מן הרוחות בלי מצור שאם ירצו לברוח יהיה להם דרך לנוס משם... ואין זו מצות שעה במדין, אבל (= אלא) היא מצוה לדורות בכל מלחמת הרשות".

נראה מדבריו שהמצווה להניח רוה רביעית נונה רק במלחמת הרשות ולא במלחמת מצווה. כך נראה גם מדבריו ספר החינוך במצוה תקכז: "וכן מניחין רוה אחת בעיר מצור במלחמת רשות שיברחו משם".

ד. איך מסתדרת מצוות השארת רוח רביעית עם מצוות הריגת כל זכר

יחד עם מצוות השארת רוח רביעית, אנחנו מצווים גם להרוג כל זכר, ולא לרחם עליו.

כיוון שהתורה מצווה גם להרוג כל זכר וגם להשאיר רוח רביעית - כיצד מסתדרים שני הציוויים הללו זה עם זה? הרי אם נשאיר רוח רביעית

פתוחה - יוכלו הזכרים לברוח, ואיך נוכל לקיים את מצוות הריגת כל זכר?

התשובה היא, שהתורה מצווה להרוג כל זכר שלא ברח דרך הרוח הרביעית שנשארה פתוחה. כלומר אנחנו מצווים להתנהג ברחמים כלפי אויבינו ולתת להם לברוח (גם בשביל שלא ילחמו נגדנו)³, ויחד עם זה אנחנו מצווים להתנהג באכזריות לאויבינו ולהרוג כל זכר שלא ברח.

בדומה לכך נכתב בתחילת הדברים על מצור: כאשר נלחמים בעיר, התורה אומרת לעשות עליה מצור

עד שהיא תיכנע, ופירושו של דבר הוא שעושים עליה מצור באכזריות, גם אם כל

אנחנו מצווים להתנהג ברחמים כלפי אויבינו ולתת להם לברוח ויחד עם זה אנחנו מצווים להתנהג באכזריות לאויבינו ולהרוג כל זכר שלא ברח

לפי זה היה אפשר לחשוב, שכיוון שמלחמה של "עזרת ישראל מיד צר שבא עליהם" היא מלחמת מצווה (הלכות מלכים ה, א), אם כן, כאשר מתייחסים למלחמה היום בעזה ובשאר המקומות שנלחמים בנו, לכאורה אין טעם לדון במצווה הזו.

אבל בפשטות, כאשר הרמב"ן וספר החינוך השתמשו פה בלשון 'מלחמת רשות', הם התכוונו לאפוקי מלחמת עמלק ושבעת עממים, שכן במלחמות הללו התורה מצווה להרוג את כולם, ולכן אסור להשאיר בהם רוח רביעית. אבל הם לא התכוונו לאפוקי מלחמת עזרת ישראל מיד צר (וראה בהערה 5 תוספת הסבר לחילוק זה).

וכפי שכתוב בספר החינוך, לפני זה בסמוך: "ומלחמת מצוה היא כגון שבעה עממין ועמלק, והכל אם השלימו עמנו... אין הורגין מהם כל נשמה ויהיו למס ועבדונו. אבל כשלא השלימו, יש חילוק בין מלחמת מצוה לרשות - שבמלחמת מצוה אין מחיין מהם כל נשמה, ובמלחמת הרשות מניחין מהם הטף והנשים". אם כן כאשר ספר החינוך אומר כאן מלחמת מצווה, הוא מתכוון למלחמת עמלק ושבעת עממים בלבד, כיוון שבהם אין מחיים כל נשמה. ממילא כאשר ספר החינוך אומר כאן 'מלחמת רשות' הוא מתכוון לאפוקי מלחמת עמלק ושבעת עממים, כפי שהוא כותב בעצמו במפורש, ולא לאפוקי מלחמת עזרת ישראל מיד צר (אף על פי שלשאר העניינים גם מלחמת עזרת ישראל מיד צר היא מלחמת מצווה, כפי שכותב ספר החינוך במצווה תכ"ה: "שאין מלך ישראל נלחם תחלה אלא מלחמת מצוה, שהיא מלחמת שבעה עממין הנזכרים, ומלחמת עמלק, ומלחמת עזרת ישראל מצר שבא עליהם").

המנחת חינוך שואל על ספר החינוך, מאיפה הוא למד את החילוק בין מלחמת מצווה למלחמת רשות, (בפרט שהדין של השארת רוח רביעית נלמד ממלחמת מדין, שהיא מלחמת מצווה) ונשאר בצריך עיון. אמנם לפי מה שנכתב, ספר החינוך לא מחלק בין מלחמת רשות למלחמת מצווה, אלא בין מלחמת שבעת עממים ועמלק לשאר המלחמות (ולפי מה שנסיביר את זה בהערה 5 החילוק ברור).

וראה בספר כנסת הגדולה בסוף חלק אורח חיים בחידושי על הלכות מלכים לרמב"ם, שכאשר ספר החינוך אומר 'מלחמת רשות', הוא לא מתכוון למלחמה שהיא לא מצווה, אלא למלחמה שהיא לא מלחמת שבעת עממים ועמלק, וזה לשונו לעניין השארת רוח רביעית: "נראה לי דזה לא נאמר אלא במלחמת הרשות, אבל במלחמת מצווה מקיפין אותה מכל צד, דכיון נצטוונו 'לא תחיה כל נשמה', איך יפתחו להם מקום לברוח? ועוד, שדין זה לא למדנו אלא ממלחמת מדין, שהיא היתה מלחמת הרשות. וכן מצאתי לבעל החינוך ז"ל בספרו".

3. ראה ספר המצוות, שכחת העשין, מצווה ה: "כי בזה נלמד להתנהג בחמלה אפילו עם אויבינו בעת המלחמה, ובו עוד תקון, שנפתח להם פתח שיברחו ולא יתחזקו לקראתינו".

כלומר **עלינו** מוטל להרוג כל זכר, **ועליהם** מוטל לשנות את מעשיהם, ולהיכנע או לברוח, על מנת שלא נהרוג אותם. רק זכר ששינה את מעשיו באופן פעיל, והחליט שהוא לא רוצה להילחם בנו יותר, ונכנע או ברח - רק אז אנחנו לא מצויים להרוג אותו⁴. כיוון שעליהם מוטל לשנות את מעשיהם ולברוח, התורה ציוותה אותנו לאפשר להם לעשות זאת⁵. לכן

מי שנמצא בה ימות ברעב ובצמא ובמיתת תחלואים. אבל יחד עם זה מתנהגים גם ברחמים, ומשאירים רוח רביעית פתוחה, בשביל שמי שרוצה לברוח יוכל לברוח. כלומר הורגים במצור את כל מי שלא נכנע וברח.

התורה מצווה אותנו להשאיר רוח רביעית פתוחה, ולהרוג את כל מי שלא ברח דרכה.

4. כלומר מצוות השארת רוח רביעית דומה קצת למצווה לקרוא לשלום, ופירושה שאנחנו מצויים לאפשר לאויב לשנות את דרכיו, ולהחליט בצורה פעילה לא להילחם איתנו. כפי שנכתב בהערה 2, הרמב"ן וספר החינוך אומרים שבמלחמת שבעת עממים ועמלק אין להשאיר רוח רביעית. נראה שהסברא שלהם היא, שכיוון שמלחמת שבעת עממים ועמלק היא לא מצד המעשים שלהם, אלא מצד היחוס שלהם, ממילא אנחנו מצויים להרוג אותם ללא קשר למעשים שלהם, ולכן אנחנו מצויים לא להניח להם רוח רביעית.

לעומת זאת המצווה להרוג כל זכר בשאר המלחמות היא מצד דרכי המלחמה, שכן היא מצד המעשים של האויב, ולא מצד היחוס שלו. לכן אם יש באוכלוסיית האויב מי שלא רוצה להילחם, אנחנו לא מצויים להרוג אותו, ולכן אנחנו כן מצויים להשאיר רוח רביעית במלחמות הללו.

5. כפי שנכתב בהערה 4, התורה מצווה אותנו לאפשר לאויבים לשנות את מעשיהם ולברוח, דווקא בשאר מלחמות, ולא במלחמת עמלק ושבעת עממים, שכן אותם אנחנו מצויים להרוג בגלל היחוס שלהם, ולא בגלל מעשיהם. וכפי שכותב הכסף משנה (בהלכה ד), שבשביל שלא נהיה מצויים להרוג את עמלק ושבעה עממים, עליהם לקבל עליהם שבע מצוות, וכך להיחשב על בני נח הכשרים. ממילא אי אפשר להשאיר להם רוח רביעית לברוח, שכן אז הם לא מקבלים עליהם שבע מצוות, ואנחנו מצויים להרוג אותם, ולא לתת להם לברוח.

הרמב"ם לא כתב שמצוות השארת רוח רביעית לא נוהגת במלחמת שבעת עממים ועמלק, שכן כיוון שאנחנו מצויים להרוג את כולם, ואסור לנו לאפשר לאף אחד לברוח, אין למי להשאיר רוח רביעית. וראה בכנסת הגדולה שנסמן לעיל בהערה 3, שכתב כפי שנכתב כאן, שלפי הרמב"ם אין מצווה להניח רוח רביעית במלחמת שבעת עממים ועמלק.

אמנם הרמב"ם כותב (הלכה ה): "שלשה כתבים שלח יהושע עד שלא נכנס לארץ, הראשון שלח להם מי שרוצה לברוח יברח... ואם כן יהושע השאיר אפשרות לברוח גם במלחמת שבעת עממים. נראה לומר ששבעת עממים שבורחים מהארץ הם כבר לא בגדר שבעת עממים, וכפי שכתוב "והיה אם שלום תענך ופתחה לך והיה כל העם הנמצא בה יהיו לך למס ועבדך", ואומר על כך רש"י בשם הספרי "כל העם הנמצא בה - אפילו אתה מוצא בה משבעה אומות שנצטוית להחרימם אתה רשאי לקיימם". אבל לאחר שיהושע עבר את הירדן ונכנס לארץ, הוא כבר לא השאיר רוח רביעית במקומות בהם הוא נלחם, על מנת שלא לתת לשבעת עממים לברוח בתוך הארץ. (ואולי לכן יהושע קרא לשלום פעמיים לשבעת העממים. וכפי שכותב הרמב"ם על הגבעונים (הלכה ה) "לפי ששלח להם בכלל ולא קבלו, ולא ידעו משפט ישראל, ודימו ששוב אין פותחין להם לשלום", כלומר משפט ישראל הוא לפתוח שוב בקריאה לשלום לפני המלחמה, אף על פי שיהושע כבר קרא לשלום פעם אחת לכלם, קודם שעברו את הירדן. ניתן לומר שיהושע קרא לשלום פעם אחת באופן כללי לפני הכניסה לארץ, ואז הציע גם אפשרות לברוח לחוץ לארץ, ופעם שניה הוא קרא לשלום לאחר הכניסה לארץ, קודם המלחמה עם מקום פרטי, ואז הוא לא השאיר אפשרות לברוח, כדי שלא יברחו שבעת עממים בתוך ארץ ישראל.)

אבל מדברי המנחת חינוך במצווה תקכ"ז, נראה שהוא לומד את דברי הרמב"ם אחרת: כפי שהובא בהערה 3, ספר החינוך והרמב"ן כותבים שהמצווה להשאיר רוח רביעית היא רק במלחמת הרשות ולא במלחמת מצווה. המנחת חינוך מקשה עליהם, ואומר שלכאורה אין מקור לחלק בין מלחמת רשות למלחמת מצווה לעניין השארת רוח רביעית, וכותב שאכן הרמב"ם לא מחלק, ומשמע מדבריו שלפי הרמב"ם גם במלחמת שבעת עממים ועמלק צריך להשאיר רוח רביעית. לפי דבריו נראה שיש הבדל בין קריאה לשלום לבין השארת רוח רביעית, שבקריאה לשלום חייבים שהאויבים יקבלו עליהם שבע מצוות בני נח, בין אם הם מעמלק ומשבעת עממים, ובין אם הם משאר אומות, ובהשארת רוח רביעית המצווה היא לאפשר להם לברוח אף על פי שהם לא מקבלים עליהם שבע מצוות, בין אם הם מעמלק ומשבעת עממים ובין אם הם משאר אומות. ואולי כוונת דבריו, שכיוון שכעת הם לא נלחמים איתנו אלא בורחים, אנחנו לא מצויים להרוג אותם.

מצוות השארת רוח רביעית נוהגת תוך כדי המלחמה עצמה, שהרי המצווה היא שתוך כדי עשיית המצור, שהוא וודאי חלק מהמלחמה, עלינו להשאיר רוח רביעית, ולתת למי שרוצה לברוח. כמו כן, לא יעלה על הדעת שאסור לנו לפתוח במלחמה כל עוד לא סגרנו את הרוח הרביעית, בשביל שנוכל להרוג כל זכר ולא לאפשר לזכרים לברוח. שהרי לא מצינו דין כזה, ונראה רחוק לומר שזה מה שהתורה התכוונה. אלא מצוות השארת רוח רביעית נוהגת גם תוך כדי המלחמה, ומי שבוחר לשנות את דרכיו ולא להילחם איתנו ולברוח למקום אחר - אנחנו לא מצווים להרוג אותו.

ה. פיקוה נפש

מצוות הריגת כל זכר, או מצוות השארת רוח רביעית, אינן משלוש עבירות החמורות שיש למסור עליהן את הנפש.⁶

אם נראה לנו שאם נשאיר רוח רביעית זה עלול לפגוע בחיי יהודים - לא נשאיר רוח רביעית,

פשוט שאם ישנם כאלה שרוצים להילחם בנו, והם רוצים לברוח כדי להילחם ולא כדי לצאת ממעגל הלחימה - הם עדיין כלולים במצוות הריגת כל זכר.⁶

כלומר המצווה להשאיר רוח רביעית פתוחה אין פירושה שאנחנו אחראים לברור את מי שלא רוצה להילחם מתוך האוכלוסייה, ועלינו מוטל לדאוג שהוא לא ייפגע. אנחנו מצווים להרוג כל זכר, ולדאוג שאנחנו לא נהיה אלו שמונעים מהאויב לשנות את דרכיו ולברוח. גם אם חלק מאוכלוסיית האויב מונע מהאחרים לברוח - אנחנו לא מצווים לברור את מי שלא רוצה להילחם בנו, אלא רק לפתוח אפשרות להיכנע או לברוח. כמוכן, אם אנחנו יכולים להילחם במי שמפריע להם לברוח, ולאפשר למי שרוצה לשנות את מעשיו להיכנע או לברוח - בוודאי שטוב לעשות זאת.

האם יש שלב שבו צריך לסגור גם את הרוח הרביעית?

כלומר: מדין קריאה לשלום אנחנו למדים שהמצווה להרוג שבעת עממים ועמלק מוטלת עלינו רק בשעת מלחמה, שהרי כחלק מהקריאה לשלום צריך לכופף את העם שנלחמים בו להיות משועבד ולשלם מסים, ואין זה משהו שיחיד יכול לעשות ליחיד (ומה שכתב הרמב"ם "וכל שבא לידו אחד מהן ולא הרגו עובר בלא תעשה" (מלכים ה, ד), הכוונה בשעת מלחמה). ממילא ניתן לומר שאין מניעה להשאיר רוח רביעית אפילו במלחמת שבעת עממים ועמלק, שכן כאשר הם בורחים הם לא חלק מהמלחמה, ואז לא מוטלת עלינו המצווה להרוג אותם.

אמנם מדברי הרמב"ן שהובאו לעיל, "ואין זו מצות שעה במדין, אבל היא מצוה לדורות בכל מלחמת הרשות. וכן כתב הרב בחבורו הגדול", משמע שלפי הרמב"ם לא משאירים רוח רביעית במלחמת שבעת עממים ועמלק, וכפי שנכתב.

6. לשם ההמחשה, במלחמת לבנון הראשונה, מלחמת שלום הגליל, מדינת ישראל נלחמה בארגון אש"ף ובראשו יאסר ערפאת ימ"ש, שהתיישב בבירות ומשם שלח פיגועים נגד יהודים בישראל ובכל העולם. צה"ל עשה מצור על בירות, ובסופו נתנו למחבלים לברוח. המחבלים ברחו לטוניס, ולאחר עשר שנים מדינת ישראל קראה להם משם, ועשתה איתם את הסכמי אוסלו הידועים לשמצה, שבשלם סבלנו עד היום מאלפי הרוגים היידי.

בוודאי שבמצור בירות לא היתה חובה להשאיר רוח רביעית פתוחה, ולתת למחבלים לברוח. כיוון שהיה ידוע שהמחבלים לא נכנעו, ולא נפרקו מנשקם, ואפילו לא התחייבו שלא לפגוע יותר ביהודים, היה ברור שהם ימשיכו לפגוע ביהודים. ממילא היה אסור להשאיר להם רוח רביעית, כיוון שהם לא התכוונו לברוח בשביל להפסיק להילחם בנו, אלא התכוונו לברוח בשביל להמשיך להילחם בנו, וממילא הם עדיין כלולים במצוות הריגת כל זכר, ואסור לנו לתת להם לברוח.

7. כשם שעל הריגת כל זכר והשארת רוח רביעית אין למסור את הנפש, כך גם על מצוות הריגת שבעת עממים או עמלק אין למסור את הנפש. וכפי שכתב ספר החינוך במצוות תכה (לעניין שבעת עממים): "ועובר על זה, ובא לידו אחד מהם ויכול להרוג מבלי שישתכן בדבר ולא הרג, ביטל עשה זה".

מהאומות לא יעזרו לנו, ובסופו של דבר נפגע בחיי יהודים במקום להציל אותם. אם זוהי המציאות, והריגת כל זכר תפגע בחיי יהודים, אנחנו לא מצווים להרוג כל זכר, כפי שנכתב.

אין הכוונה רק לומר "אונס רחמנא פטריה", כלומר שהיינו מעדיפים שלא יהיו את ההסכמים הבין לאומיים, וכן נוכל לקיים את מצוות הריגת כל זכר, אלא שאנחנו לא יכולים. ההסכמים הבין לאומיים הם הנשק היעיל ביותר כיום נגד רוע ואכזריות וכחניות, וכיום גם אדם או אומה רעים מאוד, צריכים לשקול

את מעשיהם ביחס להסכמים הבין לאומיים, ולרסן את עצמם, אם קצת ואם הרבה, בגלל ההסכמים הללו.⁸

ממילא ההסכמים הללו מצילים חיי יהודים, ואנחנו שמחים שהם קיימים.

לכן לא שייך לומר שאנחנו עצובים על כך שיש הסכמים בין לאומיים, שמצילים חיי יהודים, והיינו מעדיפים שלא יהיו את ההסכמים הללו ונקיים את מצוות הריגת כל זכר, אף על פי שזה יפגע ביהודים.

שכן אין מצווה למסור על כך את הנפש.⁹ וכן לאידך גיסא: אם נראה לנו שהמצווה להרוג כל זכר עלולה לעלות בחיי יהודים, שכן היא תאריך את המלחמה ואת הסכנות, או כי יקומו עלינו מהאומות לפגוע בנו, או כל סיבה אחרת - לא נהרוג כל זכר, שכן אנחנו לא מצווים למסור על כך את הנפש.

ו. התהשבות בהסכמים בין לאומיים

כפי שנכתב לעיל, אין מצווה למסור את הנפש על מצוות הריגת כל זכר, כשם שאין למסור את הנפש על השארת רוח רביעית, ולכן כשם שאין לפתוח רוח

רביעית אם זה יבוא על חשבון חיים של יהודים, כך אין להרוג כל זכר אם זה יבוא על חשבון חיים של יהודים.

ההסכמים הבין לאומיים כיום לא מאפשרים להרוג כל זכר. אם לא נשים את לבנו כלל להסכמים הבין לאומיים, יכול להיות שזה יגרום שחלק מהאומות ילחמו נגדנו, וחלק

מצוות הריגת כל זכר, או מצוות השארת רוח רביעית, אינן משלוש עבירות החמורות שיש למסור עליהן את הנפש

מה שמשכננים במלחמת שבעת עממים ועמלק, אין זה מפני שיש למסור את הנפש על המצוות הללו, אלא מפני שגם כך נמצאים במלחמה ומסכנים את הנפש, והשאלה היא רק מה לעשות במלחמה.

ומה שמסכנים את הנפש במלחמה, אף על פי שאין זה משלוש עבירות החמורות, הסיבה לכך היא שמלחמה מטרתה למנוע סכנה קיימת שמסכנת את כלל הציבור. כאשר אדם נמצא בתוך סכנה שמסכנת את כלל הציבור, מותר לו למסור את הנפש על הקטנת הסכנה, שכן אין זו שפיכות דמים, אלא הצלה.

ועיין בספר תורת המלך ב, פרק ז.

8. כפי שנכתב בהערה 6, ב'מצור בירות' היה אסור לאפשר למחבלים לברוח, כיוון שהם ברחו על מנת להמשיך להילחם בנו. לפי מה שכתוב כאן יש גם סיבה נוספת: אסור לאפשר למחבלים לברוח, כיוון שזה יפגע בחיים של יהודים, ואנחנו לא מצווים למסור את הנפש על מצוות השארת רוח רביעית. וראה בספר יחוות בנימינ' לרב ישראל זצ"ל (סימן טו).

9. כיום ניתן לראות זאת במלחמת רוסיה-אוקראינה, שאף על פי שהכח שביד רוסיה היה גדול לאין ערוך מאשר הכח של אוקראינה, בסופו של דבר, בגלל דעת הקהל הבין לאומית והסנקציות וכו', נחלש הכח של רוסיה והתגבר הכח של אוקראינה.

אמות מדה של צדק, הם כלי נשק יעיל ומוצלח להפחתת הרוע והאכזריות בעולם, ולכן הם מוסריים ואנחנו שמחים שהם קיימים¹¹.

אם נתייחס להסכמים הבין לאומיים כאל מקור הצדק - זה יגרום לנו להתנהג בחוסר צדק ולעשות עוולות, שכן ההסכמים הבין לאומיים לא משקפים צדק. עלינו להתייחס להסכמים הבין לאומיים כפי שהם - הם כלי נשק טוב ויעיל להפחתת הרוע, אף על פי שהם לא יכולים להגיד מי צודק. אם נשים לב

שההסכמים הבין לאומיים אומרים 'אנחנו לא יכולים לדעת מי צודק ומה מוסרי, ולכן כולם צריכים להתנהג כך

וכך בשביל להפחית את הרוע, ומי שלא יתנהג כך נטיל עליו סנקציות' - הם אכן יוכלו להיות כלי נשק טוב להפחתת הרוע והאכזריות.

כשם שבכל כלי הנשק אנחנו משתדלים להיות יעילים יותר ומתוחכמים יותר מאשר

עיקר הבעיה בהתייחסות הנפוצה להסכמים הבין לאומיים, היא שמתייחסים אליהם כאילו הם הצדק והם אמת המדה למוסר. ההתייחסות הזו לא יכולה להיות נכונה, שכן ההסכמים לא אומרים ולא יכולים לומר מי האשם בפתיחת המלחמה, ומי מבין שני הצדדים הוא הצודק. להיפך, כחם של ההסכמים הוא בכך שהם קובעים חוקים כאלו שחלים על כל צד במלחמה, בין אם הוא צודק ובין אם לא¹⁰.

רק דבר ה' כפי שהוא בא לידי ביטוי בתורה

יכול לקבוע מה צודק ומה מוסרי, ורק התורה היא קנה המדה שלנו לצדק ולמוסר. כלומר אם בתורה יש מצוות

הריגת כל זכר - זה הדבר המוסרי ביותר שקיים, ואין הכוונה כאן לומר שההסכמים הבין לאומיים הם אמות המדה למוסר.

אבל מכל מקום, אף על פי שההסכמים הבין לאומיים לא מיועדים וגם לא מתיימרים לקבוע

עיקר הבעיה בהתייחסות הנפוצה להסכמים הבין לאומיים, היא שמתייחסים אליהם כאילו הם הצדק והם אמת המדה למוסר

10. לשם ההמחשה, הכרזת המלחמה של גרמניה על פולין בתחילת מלחמת העולם השנייה, לא יכלה להיות מוגדרת כפשע מלחמה, שכן היא עמדה בכללים של ההסכמים הבין לאומיים, ולעומת זאת הטלת פצצות האטום על יפן, שהביאו לסיום המלחמה, היתה נגד ההסכמים הבין לאומיים.

11. דברים ב, כו, וברש"י שם. וראה תנחומא לפרשת צו, שמלחמות שעושים על פי התורה נועדו להשכין שלום:

"וזאת תורת זבח השלמים" - זה שאמר הכתוב: "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום (משלי ג יז)". כל מה שכתוב בתורה, לשום שלום הוא נכתב. ואף על פי שכתוב בתורה מלחמות, אף המלחמות לשום שלום נכתבו. אתה מוצא, שבטל הקדוש ברוך הוא גזרתו מפני השלום. אימתי? בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא למשה, "כי תצור אל עיר ימים רבים (דברים כ יט) וכל אותו הענין, אמר לו הקדוש ברוך הוא שיחריס אותם, שנאמר: "כי החרם תחרימם" (דבר כ יז). ומשה לא עשה כן, אלא אמר, עכשיו אני הולך ומכה מי חטא ומי שלא חטא, אלא בשלום אני בא עליהם, שנאמר: "ואשלח מלאכים ממדבר קדמות, דברי שלום, אעברה בארצך" (שם ב כו-כז). כיון שראה שלא בא לשלום, הכהו, שנאמר: "ויכו אותו ואת בניו ואת כל עמו" (במדבר כא לה). אמר הקדוש ברוך הוא: אני אמרתי, כי החרם תחרימם, ואתה לא עשית כן. חייך, כשם שאמרת, כך אני עושה, שנאמר: "כי תקרב אל עיר להלחם עליה, וקראת אליה לשלום" (דברים כ י). לכך נאמר: "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום".

כפי שכתוב בספר החינוך (מצווה תקכז), טעם המצווה להשאיר רוח רביעית ומצוות הריגת כל זכר בלבד (ולא נשים וילדים), הוא החמלה שיש לעם ישראל על אויביו גם בזמן המלחמה. שנים רבות לאחר שהתורה ניתנה לנו, גם אומות העולם נ'דבקי בכך, וגם הם רוצים שתהיה חמלה תוך כדי המלחמה. במקום שנראה לנו שהמציאות באמת מיתקנת על ידי ההסכמים הללו, אין לנו אלא לשמוח על כך.

ז. יישום העקרונות בצורה מעשית

כאשר באים להילחם במקומות שבהם יש אוכלוסייה שנלחמת בנו, כמו עזה, ג'נין, אום אל פאחם וכדומה, עלינו להילחם בהם עד שאין בהם יותר אנשים שרוצים להילחם בנו, שהרי אנחנו מצוויים להרוג כל זכר בזמן מלחמה.

הריגת כל הרוצים להילחם בנו לא יכולה להתבצע על ידי עירבוביה בין האוכלוסיה הרוצה להיכנע לאוכלוסיה שלא רוצה להיכנע. לכן עלינו לעשות שלוש פעולות במקביל:

א. להכשיר שטח איסוף למי שרוצה להיכנע. השטח הזה יוכשר ויפוקח בצורה שלא תתן שום אפשרות לפעולות של טרור והסתה או תמיכה ועידוד בפעולות הפוגעות בנו, ויאפשר למי שבחר להיכנע לשהות בו בלי להינזק.

ב. ניתוק העיר מאספקה של מים, אוכל, חשמל, תרופות וכו'. גם אם בשל כך יהרגו גם נשים וילדים (ולא רק זכרים גדולים) - כך כתוב בספרי "וצרת עליה - אף להרעיבה ולהצמיאה ולהמיתה מיתת תחלואים".

ג. להילחם על מנת להרוג את כל מי שרוצה להילחם בנו. תוך כדי הלחימה להשאיר 'מסדרונות מילוט' שיאפשרו להגיע למקום האיסוף של מי שרוצה להיכנע. במדת האפשר נשתדל לדאוג שכל מי שרוצה לברוח יוכל לעשות זאת.

אויבינו, כך גם בכלי הנשק הזה, שהוא דעת קהל עולמית נגד כחניות ורוע, עלינו להיות יעילים ומתחכמים יותר מאשר אויבינו, ולהשתמש בו ולנצל אותו בצורה הטובה והיעילה לנו ביותר. אין הכוונה לניצול ציני, כלומר שהפחתת הרוע לא באמת מעניינת אותנו. להיפך: התורה היא המקור לרצון להפחית את הרוע ואת האכזריות, והיהודים מאז ומעולם היו רחמנים יותר מאשר הגויים, ואנחנו באמת רוצים להפחית את הרוע ואת האכזריות. בדיוק לכן אנחנו חייבים ללמוד להשתמש בכלי הזה, שהוא דעת הקהל העולמית נגד הרוע, בשום שכל, ולהשתמש בו טוב יותר מאויבינו, שאותם לא מעניין להפחית את הרוע, והם משתמשים בהסכמים הבין לאומיים בשביל להגביר את הרוע.

לצערנו הרבה פעמים מתייחסים להסכמים הללו כצדק, ולא ככלי נשק, וזה גורם שאנטישמים בכל העולם (וגם יהודים) משתמשים בהסכמים הבין לאומיים בשביל להגביר את הרוע, ולא בשביל להפחית אותו. הם מעלימים עין מכל העמים שעושים דברים נגדנו, ושמים זכוכית מגדלת על כל מה שאנחנו עושים, על מנת לפגוע ביהודים, ולא על מנת להפחית את הרוע. כמובן, לא על זה מדובר, כאשר אומרים שאנחנו שמחים שיש את ההסכמים הבין לאומיים. אבל הרעיון מצד עצמו, לעשות הסכמים בין לאומיים שירסנו את הרוע והכחניות הוא טוב וגם מצליח.

מלחמה לה' בעמלק!

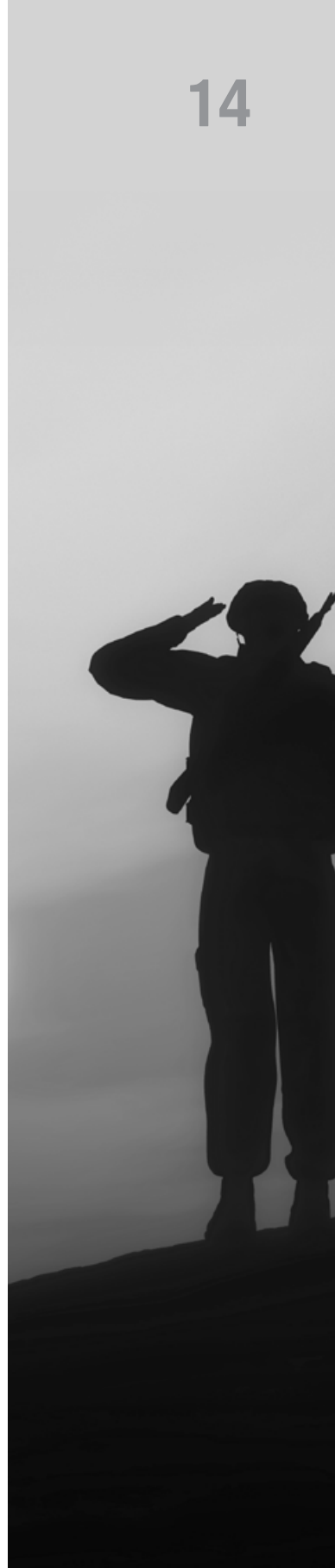
המלחמה החצופה של עמלק בעם ישראל מתקיימת כאשר יצא ממצרים, בעקבות העזתו זו נצטוונו להשמידו מן העולם ולא לשכוח את מעשיו. מה ההשלכות של שתי מצוות אלו לימינו לאחר שבא סנחריב ובלבל האומות? האם יש להם השלכות על המלחמה מול האויב הערבי?

תוך כדי הליכתנו במדבר אנו נתקלים בעמלק. עמלק הוא עם חצוף השונא לישראל עד כדי כך שלמרות כל הניסים הגדולים שה' עושה נגד מצרים, הוא מגיע ומעז להילחם בישראל. בפרשת דברים התורה מצווה עלינו שתי מצוות ביחס לעמלק. כמו שכתוב בפרשת כי תצא:

"זָכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לְךָ עַמְלֹק בְּדֶרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרַיִם. אֲשֶׁר קָרָךְ בְּדֶרֶךְ וַיִּזְנֶב בְּךָ כָּל הַנְּחָשִׁים אֲחֵרִיד וְאַתָּה עָיַף וַיִּגַע וְלֹא יָרָא אֱלֹהִים. וְהָיָה בְּהַנִּיחַ ה' אֱלֹהֶיךָ לְךָ מִכָּל אֹיְבֶיךָ מִסָּבִיב בְּאַרְצְךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחֲלָה לְרִשְׁתָּהּ - תִּמְחָה אֶת זֵכֶר עַמְלֹק מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם לֹא תִשְׁכַּח." (דברים כ"ה, פסוק י"ז-ט)

בפסוקים מתוארות שתי מצוות: מצווה תר"ג - לזכור מה שעשה לנו עמלק, ומצווה תר"ד - למחות זרעו של עמלק מן העולם.

מצוות "זכור" מתקיימת בפועל בכל דור ודור, שכן עניינה היא זכירה (בלב ובפה) "את מה שעשה עמלק לישראל, שהתחיל להתגרות במצאתם ממצרים, בטרם נשא גוי וממלכה ידו עליהם... שהכל היו יראים מהם בשמעם היד הגדולה אשר עשה להם השם במצרים, והעמלקים ברע לבם ובמזגם הרע לא שתו לבם לכל זה ויתגרו בהם, והעבירו מתוך כך יראתם הגדולה מלב שאר האומות..." (ספר

בייחס לעמלק הרמב"ם כותב שמצווה לאבדו ולזכור תמיד מעשיו הרעים ואריבתו כדי לעורר איבתו, אך אינו כותב שכבר אבד זכרו. וכן בספר המצוות (עשה קפז) כותב הרמב"ם בפירושו, שהכרתת עמלק עוד תהיה לעתיד לבוא:

כשיאבד השם יתעלה זרע עמלק ויכרייתהו עד אחריתו, כמו שיהיה במהרה בימינו, כמו שהבטיח אותנו באמרו כי מחה אמחה את זכר עמלק.

אך עדיין יש לתמוה מדוע לערבוב של שבעה עממים עם שאר האומות התורה מתייחסת שאבד זכרם, ואילו לזרעו של עמלק מתייחסת התורה כאל קיים בין האומות? נראה לומר שעיקר הבעיה שלנו עם שבעה עממים היא שהם נמצאים כאן בארץ והם יכולים להחטיא

אותנו, ולכן כאשר אנו לא מזהים אותם אין לנו עניין להחרימם, כי החשש שיחטיאו אותנו יורד. עמלק לעומת זאת הוא זה שרוצה להשמידנו ומסית את שאר

האומות נגדנו, לכן גם כאשר הוא מעורב עם אומות אחרות מצווה עלינו להורגו.

מהיית עמלק בימינו

לאחר מאורעות השואה וחתירת הנאצים להשמדת עם ישראל, נכתב בשם הגר"מ סאלאווייציק, שכל אומה שמטרתה להשמיד את עם ישראל, הרי היא בכלל עמלק, אך מצד שני אין חל על אומה כזו מצווה של הכרתת

החינוך מצוה תרג). מצוות "מחיית עמלק" לעומת זאת חלה ביחס למי שידוע לגביו באופן ברור שהוא מזרעו של עמלק (כלומר מצאצאיו).

בא סנהריב ובלבל האומות

הרמב"ם בהלכות מלכים מתייחס הן למצוות החרמת 7 עממים והן למצוות מחיית עמלק. כדי שנוכל להבין טוב את מצוות מחיית עמלק נביא תחילה את מה שכותב הרמב"ם לגבי החרמת 7 עממים:

מצות עשה להחרים שבעה עממין שנאמר החרם תחרימם וכל שבא לידו אחד מהן ולא הרגו עובר בלא תעשה שנאמר לא תחיה כל נשמה וכבר אבד זכרם.

הרמב"ם כותב על 7 עממים שכבר אבד זכרם, לכאורה בגלל הגמרא במסכת סוטה הכותבת

שבא סנחריב ובלבל האומות, כך שלכאורה מצווה זו או שהיא כבר התקיימה או שאין לנו איך לקיים אותה.

על מצוות מחיית עמלק כותב

הרמב"ם (שם הלכה ו):

וכן מצות עשה לאבד זכר עמלק שנאמר תמחה את זכר עמלק ומצות עשה לזכור תמיד מעשיו הרעים ואריבתו כדי לעורר איבתו שנאמר זכור את אשר עשה לך עמלק מפני השמועה למדו זכור בפה לא תשכח בלב שאסור לשכוח איבתו ושנאתו.

נפקא מינה נוספת היוצאת מדבריו של הגר"מ סולובייצ'יק, שיש לאומה הרוצה להשמידנו דין עמלק, היא לעניין זכירת עמלק, הן בשעת שלום והן בשעת מלחמה.

כל המרהם על אכזרים

בפרק ח' במסכת סוטה פותחת המשנה ואומרת:

משוח מלחמה בשעה שמדבר אל העם, בלשון הקודש היה מדבר... ואמר אליהם "שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם, ולא על אחיכם, לא יהודה על שמעון ולא שמעון על בנימין, שאם תפלו בידם ירחמו עליכם... על אויביכם אתם הולכים, שאם תפלו בידם אין מרחמין עליכם.

כלומר, בשעה שעם ישראל יוצא למלחמה יש להזכיר לו כי הוא יוצא למלחמה כנגד אויב אכזרי. זאת בשל החשש כי העובדה שהיהודים רחמנים מטיבם, תגרום להם לטעות ולחשוב שגם האויב רחמן כמותם, ועל כן הם לא ילחמו כמו שצריך.

בעוד שאצל אומות העולם ברור, כי יש להם זכות להגנה עצמית ומותר להם להילחם בכל מי שיוצא כנגדם, אצל עם ישראל המצב הוא הפוך. יהודים מרגישים צורך להתנצל על כך שהם נלחמים על חייהם ומקפחים חיי אחרים כתוצאה מכך. כדי שאנו היהודים נלחם כמו שצריך, אנו צריכים להזכיר לעצמנו שיש דבר כזה רוע בעולם. כאשר יהודי ניגש למלחמה הוא חושב בליבו: 'כמו שאני לא רוצה להילחם ולהרוג כך גם האויב לא באמת רוצה להרוג'. מחשבה זו יכולה לגרום ליהודים להפסיד

זרעו של עמלק, אלא כאשר אנו נלחמים איתה אנו מקיימים מצוות מחיית עמלק (ועיין קול דודי דופק להגרי"ד סולובייצ'יק הערה 23).

העולה מדבריו שאומה שמטרתה להשמיד את ישראל הרי היא בכלל עמלק, אך אין עלינו חובה להכריתה. אפשר לומר שאומה זו נחשבת בכלל עמלק כיוון שהרצון של אומה זו להשמיד את ישראל, נובע מכך שמעורבים בה אנשים מזרע עמלק, אותם אנו מצווים להשמיד. לכן כאשר נילחם עם אומה זו, מן הסתם נהרוג גם את אותם אנשים מזרע עמלק המסיתים את כל שאר האומה להילחם נגדנו ולהשמידנו, ובהריגתם וודאי מתקיימת מצוות מחיית עמלק אף על פי שאין אנו יודעים מי הם.

כאשר אנו ניגשים להילחם על עיר אנו מצווים לקרוא לה לשלום. דין זה נוהג גם במלחמת עמלק כמו שכותב הרמב"ם (מלכים ו, א)

אין עושין מלחמה עם אדם בעולם עד שקוראין לו שלום אחד מלחמת הרשות ואחד מלחמת מצוה שנאמר "כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום".

אם כן גם כאשר אנו נלחמים על עם הרוצה להשמידנו, כאשר הוא נכנע (ומקבל על עצמו שבע מצוות לדעת הרמב"ם) וכבר אינו רוצה להשמידנו, כבר קיימנו מצוות מחיית עמלק. כיוון שהעמלקים המעורבים בתוכו נכנעו ונענו לקריאה שלנו אליהם לשלום, כבר אין עליהם דין עמלק ואין אנו מצווים להשמידם, וממילא קיימנו מצוות מחיית עמלק.

מדברנו עולה שכאשר נקרא לשלום לכל הגויים בעולם, וכולם יענו בחיוב לקריאה לשלום, נדע שאבד זכרו של עמלק מן העולם.

את עם ישראל. חז"ל דורשים על הפסוק 'כי יד על כס י-ה מלחמה לה' בעמלק, שאין שמו של ה' שלם ואין כסאו שלם עד שימחה זרעו של עמלק. כתוב ששם ה' נקרא על עם ישראל, כמו כן ניתן לומר שעם ישראל הוא כמו הכיסא של ה' בעולם. ממילא

מובנת דרשת חז"ל שכל עוד לא נמחה זרעו של עמלק אין השם שלם ואין הכסא שלם, כי עם ישראל לא יכול לשבת בטח.

כמו כן לעניין המלחמה בערביי עזה, כאשר עם

ישראל יוצא למלחמה כנגד עם הרוצה להשמיד את עם ישראל, יש צורך להזכיר לחיילים "את אשר עשה לך עמלק". להבהיר להם כי יש דבר כזה רוע גמור בעולם (עמלק), וכי הם יוצאים למלחמה כנגד אויב המייצג את הרוע הזה. ועלינו להילחם בו עד לניצחון מובהק, עד כדי כך שלא ישארו בתוכו אנשים הרוצים להשמיד את עם ישראל. שנזכה שיתקיים בנו 'ונתתי שלום בארץ... וחרב לא תעבור בארצכם' במהרה בימינו אמן.

במלחמה, משום כך ציוותה התורה לכהן משוח מלחמה להזכיר ליהודים מול מי הם נלחמים.

זכור... אל תשכה

זכירת מעשה עמלק שונה מנאומו של כהן משיח מלחמה בשני דברים א. היא נאמרת גם

בשעת שלום, ולא רק בשעת היציאה לקרב. ב. האמירה היא עקרונית ולא פרקטית.

הנאום של כהן משיח מלחמה בא לפתור כביכול בעיה טכנית. היהודים הם עם רחמן מידי

למלחמה, ובנאומו, הכהן בא לעורר אותנו כיצד אנו צריכים להילחם. המצווה לזכור את אשר עשה לנו עמלק לעומת זאת, באה לומר לנו שכל הזמן צריך להיות בתודעה שלנו - גם בשעת שלום - שאת הרע הזה צריך לבער. כמו כן בשעת מלחמה עם עם הרוצה להשמידנו, אנו צריכים להיכנס למלחמה בתודעה שמטרת המלחמה היא לבער את הרע הזה מהעולם. מטרתינו במלחמה זו היא שלא יהיו עוד אנשים בעולם הרוצים להשמיד

**בשעה שעם ישראל יוצא
למלחמה יש להזכיר לו כי הוא
יוצא למלחמה כנגד אויב אכזרי.
זאת בשל החשש כי העובדה
שהיהודים רחמנים מטיבם,
תגרום להם לטעות ולחשוב שגם
האויב רחמן כמותם, ועל כן הם
לא ילחמו כמו שצריך**

מסירות נפש

חלק א -

עת צרה היא, וממנה יושע!

בעיתות לחימה יש רצון מיוחד למסור את הנפש ולהקריב את עצמנו עבור אחרים. למה הדברים האלו בזמני שגרה אסורים ובמלחמה מותרים?

רצון למסור את הנפש במלהמה

בזמנים של מלחמה, כמו המלחמה בה אנו נתונים כיום, ניתן לראות מסירות גדולה, עד כדי מסירות נפש, של אנשים רבים שבאים לעזור ולהגן ולהילחם בשביל כולם. יש סיפורים רבים על אנשים ש'קפצו' בשמחת תורה לאיזורי הקרבות, ונלחמו שם במסירות נפש, וגם לאחר מכן יש התגייסות רחבה ומסורה מאוד בכל התחומים, גם בתחומי לחימה, וגם בתחומי התנדבות אחרים. אנשים הולכים לעזור זה לזה מכל קצות הארץ, ויש תחושה חזקה של כולם בשביל אחד ואחד בשביל כולם.

כאשר אחד עוזר לשני בזמנים של שגרה, לדוגמה עמותה שעוזרת לחולים או עמותה שמסייעת לאנשים שנתקעו באמצע הדרך וכדומה, העזרה היא עזרה של אחד לאחד, או של יחידים ליחידים וכדומה. לעומת זאת כיום, כאשר אדם מקצה הארץ הולך לקצה השני כדי להילחם בעזה, או כדי לשמח מפונים בבית מלון, אין זו עזרה של אחד לאחד, אלא עזרה של אחד לכולם. המלחמה גורמת לכולנו להיות במציאות משותפת אחת, בקושי אחד, ולכן כל אחד רוצה לעזור לכולם.

הרצויה בזמנים של שגרה: אנחנו משתדלים מאוד לעזור זה לזה כמה שיותר, וזהו האפיון שלנו כיהודים, אבל אף על פי שאנחנו מאוד רוצים לעזור זה לזה, אנחנו לא אומרים שיהיה מותר ליטול חיים בשביל חיים אחרים.

בסכנה משותפת - מותר ומשובה למסור את הנפש

אבל אף על פי שאסור לאדם להסתכן בשביל להציל את חברו, וכל שכן שאסור לו להתנדב למות בשביל חברו, מצינו שהגמרא מספרת על אנשים שהתנדבו למות בשביל להציל אחרים, ומשבחת אותם מאוד על כך. כך אומרת הגמרא בבא בתרא (י. ב) על הרוגי

לוד שאין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתו, ומסביר רש"י במסכת תענית (יה. ב):

הרוגי לוד אין כל בריה יכולה לעמוד

במחיצתו בגן עדן. ויש אומרים שנהרגו על בתו של מלך שנמצאת הרוגה, ואמרו היהודים הרגוה, וגזרו גזרה על שונאיהן של ישראל, ועמדו אלו ופדו את ישראל ואמרו אנו הרגנוה, והרג המלך לאלו בלבד.

הרוגי לוד הם אנשים שהתנדבו למות בשביל שאחרים לא ימותו, ועליהם אומרים חכמינו, שאין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתו בגן עדן. למה מה שהרוגי לוד עשו הוא דבר טוב ומשובח, ולעומת זאת אם אדם יתנדב שיקחו ממנו אברים בשביל להציל את חברו, זה יהיה דבר שאסור בתכלית האיסור?

מסירות נפש אסורה בזמני השגרה

האווירה הזו, שבה כאשר כולנו נמצאים בסכנה משותפת יש יותר אווירה של התנדבות ומסירות עד כדי מסירות נפש, תואמת את מה שכתוב בהלכה לגבי מסירות נפש (וכפי שמוסבר באריכות בתורת המלך חלק ב פרק ז):

כאשר אדם רואה מישהו אחר שנמצא בסכנה, כתוב בשולחן ערוך הרב (שכט, ח) שהוא חייב ללכת לעזור לו, אבל אין לו לסכן את עצמו:

הרואה ספינה שיש בה ישראל המטורפת בים, וכן נהר שוטף, וכן יחיד הנרדף מפני

נכרי, מצוה על כל

אדם לחלל עליהם שבת כדי להצילם, ואפילו הוא ספק אם יציל. ומכל מקום אם יש סכנה אין לו לסכן עצמו כדי להציל

את חברו מאחר שהוא חוץ מן הסכנה.

כל שכן שאסור לאדם להתנדב למות על מנת להציל את חיי חברו. וכפי שכתוב בשו"ת מנחת שלמה, שאסור לאדם להתנדב שיקחו לו איברים שחיוניים לחייו בעודנו חי כדי להציל את חברו, ואפילו אם הוא רק ספק חי (חלק ב סימן פג אות ח):

ולכן אף אם החולה נתן רשות וציווה בחייו להוציא ממנו אברים בעודנו ספק חי כדי להציל אחרים אין שומעין לו, דלאו בעלים הוא על חייו.

ההלכה הזו, שאסור לאדם למסור את נפשו על מנת לרפאות את חברו, משקפת את העזרה

יוושע". בעת צרה יהודים מתמסרים זה למען זה במסירות נפש, ובזכות זה ניוושע.

חלק ב - יהדות מול איסלאם

**המלחמה שבה אנחנו נמצאים היום
מאפשרת לנו לראות את ההבדל
הגדול שבין מסירות הנפש אצלנו
למוכנות של המחבלים למות בשביל
הדת שלהם**

אחת הנקודות הבסיסיות ביותר בעבודת ה', היא נקודת מסירות הנפש שיש בכל יהודי בטבעו. אנחנו מזכירים את הרצון והמוכנות למסירות נפש בכל יום בתפילה, גם באמירת העקידה וגם בקריאת שמע, ויהודים מסרו את הנפש על קדושת ה' בכל הדורות, ומסירות הנפש הזו היא אחד מהדברים הכי מאפיינים אותנו כיהודים.

במלחמה שבה אנחנו נמצאים עכשיו, נראה כאילו יש מסירות נפש דווקא לאכזריים שבאויבינו. המחבלים מוכנים למסור את נפשם על הדת שלהם, והמוכנות הזו מביאה אותם לרוע והרג ואכזריות. המחשבה על המוכנות של המחבלים 'למסור את הנפש', מעלה שתי שאלות: השאלה הראשונה היא, האם גם למחבלים יש מסירות נפש בטבע, בדומה למסירות נפש שיש בטבע של כל יהודי? השאלה השנייה היא, כיוון שמסירות נפש מביאה לכזו אכזריות, אולי בכלל לא טוב ונכון לחנך למסירות נפש?

התשובה היא הדברים בהם פתחנו: כאשר כולם נמצאים באותה הסכנה, מותר לפי ההלכה לכל אחד למסור את עצמו בשביל כולם. כל מה שאסור לאדם להסתכן בשביל חברו, זה רק כאשר "הוא חוץ מן הסכנה", כפי שכתוב בשולחן ערוך הרב שצוטט לעיל. אבל כאשר כולנו באותה הסכנה, מותר לאדם להתנדב למות בשביל שאחרים לא ייפגעו.

וכפי שכתוב במנחת שלמה שם:

היינו כששניהם היו באותה סכנה, והוא מוסר את נפשו עבורו, אבל לא כשמפקיר סתם את חייו עבור כל אדם.

אין הכוונה שכיוון שהאדם נמצא באותה סכנה, יש חשש שבכל מקרה הוא ימות, ולכן מותר לו למסור את הנפש על כך. גם כאשר גויים באים לקבוצה של אלף יהודים, ואומרים להם "תנו לנו אחד מכם או שנהרגו שניים", הדין הוא שמותר לאחד להתנדב למות על מנת שלא יהרגו שניים. כלומר אף על פי שהסיכוי שאותו אחד שהתנדב היה מת אם הוא לא היה מתנדב, הוא קטן מאוד (אחד לחמש מאות), אף על פי כן מותר לו להתנדב למות. שכן כיוון שכולם באותה הסכנה מותר לאחד למות ולהתמסר בשביל להקטין את הסכנה מהאחרים.

אם כן, אווירת האחדות וההתמסרות שיש היום משקפת את דין התורה, שכאשר כולנו בצרה משותפת, מותר וראוי ומשובח שכל אחד יתנדב ויתמסר בשביל האחרים, שהרי בזמן כזה מותר וראוי אפילו למסור את הנפש, כמו שכתוב על הרוגי לוד.

יהי רצון שבזכות האחדות וההתמסרות הגדולה שיש, ניוושע בחסד וברחמים, ויתקיים בנו מה שכתוב "עת צרה היא ליעקב, וממנה

החיים שלו לקצה, למקום שבו או שהוא הורג או שהוא נהרג, וכך הוא מעורר את נקודת החיות שבו.

דת שמזינה את תאוות ההרג והרצח

מה שמעצים עוד יותר את החיות שיש ברצח ובהרג, זה המחשבה שיש דת ויש אלקים שרוצה בכך. האדם מצייר לעצמו אלקים גדול שצריך לרצות אותו ולהחניף לו, ולהרוג בשבילו כמה שיותר אנשים. האלקים הוא גדול, והוא כובש ומכניע את המאמינים בו, והמאמינים בו כובשים בכח את האנשים שלא

מאמינים בו, וכך ככל שהדת גדלה הכחניות גדלה, וככל שהכחניות גדלה הדת גדלה. מה שנוצר מהדת הזו, זה שהאנשים בעולם מתחלקים לשתי קבוצות:

האנשים שמוכנים להרוג בשביל לרצות את אלקים, והאנשים שצריכים לההרג בשביל זה.

כאשר הרצח והאכזריות הם חלק מהדת, החיות שיש ברצח מתעצמת עוד יותר, שכן האדם לא הורג ורוצח בשביל החיות שלו בלבד, אלא בשביל חיות הרבה יותר גדולה, בשביל לרצות את אלקים. עוד יותר מכך מתעצמת המוכנות למות, שכן האדם לא מוכן למות רק בשביל להעצים את החיות שבו, אלא מוכן למות כדי להעצים חיות חזקה יותר. אם האדם יצליח להרוג בשביל האלקים שלו, הוא

מאיפה מגיעה התאוה להרג ורצח?

בתוך הנפש של האדם יש מקום שבו הוא רוצה 'לקחת את החיים שלו עד הסוף'. הוא לא רוצה להרגיש שהוא חי באופן סתמי, ולא ממצה את החיות שבנפשו, אלא רוצה להרגיש שהוא מבטא את הנפש ואת החיים שבו עד הסוף. הוא מחפש מטרות ופעולות ותנועות נפש שיעצימו את החיים שבו, ויביעו אותם ויממשו אותם, והוא יוכל להרגיש שהוא חי באמת.

כאשר אדם מתעצם עם תאוות הרג ורצח

ואכזריות, ורואה את התאוה הזו כדרך החיים שלו, פירושו של דבר שזו הדרך שהוא בחר להעצים את החיות שבו. כאשר אדם הורג אדם אחר הוא מרגיש שהחיות

שבו היא כל כך חזקה, עד שהוא מוכן ורוצה אפילו להרוג בשביל החיות הזו, וזה מעצים את החיות שבו. במקום לחפש מעשים טובים ומטרות טובות שיעצימו את החיות שבו, הוא מחפש להעצים את החיות שבו על ידי הריגת אנשים אחרים, ועל ידי התאכזרות לאנשים אחרים.

אדם שמחפש להעצים את החיות שבו על ידי רצח והרג ואכזריות, מוכן גם למות לשם כך. אדרבה, ככל שהסיכון למות הוא גדול יותר, כך האדם מרגיש בצורה חזקה יותר שהוא 'הולך על החיים שלו עד הסוף'. הוא מביא את

כאשר הרצח והאכזריות הם חלק מהדת, החיות שיש ברצח מתעצמת עוד יותר, שכן האדם לא הורג ורוצח בשביל החיות שלו בלבד, אלא בשביל חיות הרבה יותר גדולה, בשביל לרצות את אלקים

וכפי שכתוב בספר התניא (פרק כה) שמסירות הנפש שכתובה בתורה בפסוקים "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך", נאמרה לדור שבו לא היה צריך למסור את הנפש בפועל על מנת שלא לעשות עבירות, שכן אנחנו מחנכים למסירות נפש בעיקר על מנת לדעת איך לחיות מתוך הרצון של ה', לחיות חיים של תורה ומצוות, ולנצח את היצר:

ובזה יובן למה צוה משה רבינו עליו השלום במשנה תורה לדור שנכנסו לארץ לקרות קריאת שמע פעמים בכל יום לקבל עליו

מלכות שמים
במסירת נפש,
והלא הבטיח
להם "פחדכם
ומוראכם יתן ה'
וגו'", אלא משום
שקיום התורה
ומצותיה תלוי

בזה שייזכר תמיד ענין מסירת נפשו לה' על יחודו שיהיה קבוע בלבו תמיד ממש יומם ולילה לא ימיש מזכרונו, כי בזה יוכל לעמוד נגד יצרו לנצחו תמיד בכל עת ובכל שעה.

ה' רוצה את ההיים, ואנהנו רוצים להיות כי הוא רוצה בכך

החינוך שלנו למסירות נפש פירושו שאנחנו לא רוצים לחיות אם ה' לא רוצה בכך. המשמעות היא שבמקרי קצה אכן נמסור את הנפש בפועל, ובשאר הזמן נחיה כי ה' רוצה בכך. כך מסירות הנפש שלנו מזינה את החיים, ומבטאת את הרצון של ה' בחיים הללו, ולא מבטאת הרג ורצח ואכזריות. וכפי שכתוב

ירצה אותנו, ואם האדם ימות בשביל האלקים שלו, הוא עוד יותר ירצה אותו.

אם כן, כאשר אדם מוכן ורוצה להרוג ולהיהרג כדי להעצים את החיות שבו, כך נראית גם הדת שהוא מייסד: דת שבנויה על כחניות והרג, והמוכנות למות מדגישה ומעצימה את הרצון להרוג ואת ה'מצווה' להרוג.

להיות היים של מסירות נפש

לעומת כל מה שנכתב עד כאן, ביהדות אין תאוות רצח והרג, ואין בה מטרה או רצון להרוג את כל מי שאיננו יהודי. ממילא מסירות

הנפש שלנו לא מזינה רצח והרג, והיא שונה לחלוטין מהמוכנות למות של המחבלים.

מצד אחד אנחנו אכן מחנכים את

עצמנו למסירות נפש באופן תמידי, ומזכירים אותה בכל יום בתפילה, אבל מצד שני אנחנו לא מחנכים למסירות נפש מתוך רצון ושאיפה שכל אחד ימסור את הנפש וימות בפועל (כפי שמשפחות המחבלים והקהילה שלהם מייחלים לכל אחד שימות על מנת לרצות את האלקים שלהם). אלא מתוך רצון ושאיפה שכל אחד יחיה חיים של מסירות נפש, כלומר שהחיים שהוא חי יבטאו את המסירות של הנשמה לה'. ממילא מסירות הנפש שלנו גם לא מעצימה את התאוות שלנו, אלא להיפך, מרגילה אותנו לאיפוק, ולרצון לחיות על פי הרצון של ה', ולא על פי הרצון הראשוני והתאוות שבנפש.

למסור את הנפש על מנת לעזור ולהציל זה את זה, ולגרום שיהיו חיים, ולא להיפך.

חלק ג - הטעות בחשיבה האסלאמית

בדת של המחבלים, הקשר היחיד שיש עם הא-ל הוא שצריך להיות כנוע כלפיו, ולהכניע לפניו את כל העולם. לכן הדבר הטוב והחשוב ביותר בדת הזו הוא להרוג ולהרג

לפני כמה חודשים חוסל בסוריה אחד הבכירים במשמרות המהפכה האיראנים, שהיה מראשי הזרוע האיראנית בסוריה ובאיזור. יש סרטון שבו ניתן לראות את אותו בכיר בא בהכנעה גדולה לפני איש דת איראני, מראשי הממשל באיראן, ואומר לו "תתפלל עלי שאזכה להיות שאהיד". ואכן, קרה הפלא, ה'מויפת', וברכתו של אותו 'צדיק' התקיימה, כן ירבו מויפתים כאלו ויאבדו כל אויביך ה'.

איך להתייחס למסירות של המחבלים לדתם?

לכאורה מעבר לסיפור ה'מופת', יש כאן סיפור קלאסי מספורי צדיקים. איש מלחמה גדול וחשוב, ומפקד בכיר של איזורים גדולים בעולם, מכניע את עצמו בפני איש הדת, ומבקש ממנו ברכה ותפילה. ומהי הברכה שמבקש אותו לוחם בכיר? למות על קידוש הדת. אם כן יש לנו כאן לכאורה גם 'מסירות נפש' למען הדת, וגם הכנעת האישיות לפני

"וחי בהם", ולומדים מזה חכמינו שלא צריך (ואף אסור לחלק מהדעות) למסור את הנפש מלבד בשלוש עבירות החמורות.

ה' רוצה שיהיו חיים, ואהבה לזולת ועזרה לזולת, וחלק גדול ממצוות התורה מתמקד בכך, וכפי שאמר ר' עקיבא "ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה". כלומר החינוך שלנו למסירות נפש נועד להדגיש את הרצון של ה' בחיים, ומזין רצון של כל אחד שהשני יחיה חיים טובים, ולא יקרה לו שום דבר לא טוב חס ושלום.

לכן לא רק שאנחנו לא מייחלים לאנשים שימותו על קידוש ה', אלא שגם בפועל לרוב לא כל כך קורים מקרים שאדם צריך למסור את הנפש שלו על שלוש עבירות החמורות, וניתן למצוא מסירות נפש בפועל על העבירות הללו רק במקרים נדירים או בתקופות נדירות.

מסירות נפש בשביל לעזור ולהציל

מסירות נפש שניתן למצוא באופן תדיר יותר, היא מסירות נפש על מנת להציל ולעזור ליהודים אחרים, וזה מדגיש עוד יותר את מה שנכתב, שמסירות הנפש אצלנו מבטאת רצון שיהיו חיים, ולא רצון בהרג ומוות.

את ההבדל הגדול שיש בין המוכנות למות של המחבלים, לבין מסירות הנפש הטהורה של עם ישראל, קל לראות במלחמה שאנחנו נמצאים בה: המוכנות של המחבלים למות למען דתם מביאה אותם לשטף של אכזריות ותאוות הרג ורצח ושאר תאוות, ולעומת זאת מסירות הנפש הטבעית שיש אצל עם ישראל, מביאה אותנו

בדברים אותם אני מחפש: הא-ל ירצה אותי ויאהב אותי ויתן לי את מה שאני רוצה. השיא של הריצוי והכניעה בפני הא-ל הוא הדגשת המוכנות למות בשביל הא-ל, על מנת להראות שהחיים שלי הם לא חשובים, אלא רק הכניעה בפני הא-ל היא החשובה.

המוכנות למות והרצון להרוג כהלק מרכזי מהכניעה בפני הא-ל

הדרך לרצות את הא-ל היא להכניע בפניו את כל העולם, וכך העולם מתחלק לשני חלקים: אלו שכנועים בפני הא-ל ומוכנים למות לשם כך, ואלו שלא כנועים בפני הא-ל, ועליהם למות בשל כך (ובערבית: דאר אל אסלאם, ודאר אל חרב).

אם כן, הא-ל רוצה שייכנעו מפניו, המאמין נכנע בפני הא-ל ומרצה אותו ומחניף לו, והוא עושה זאת על ידי הרג של כל מי שלא כנוע בפני הא-ל.

את כל זה ניתן

לראות בסיפור שהובא בתחילת הדברים: הבכיר האיראני צריך להיכנע בפני איש הדת ולהחניף לו, ואיש הדת נהנה מכך שנכנעים מפניו ומחניפים לו. הרי היה ברור לכולם שאף אחד לא רוצה שאותו בכיר יהיה שאהיד, שכן הוא נצרך בשביל התפקידים אותם הוא עושה. אם כן למה הוא מבקש ברכה להיות שאהיד? כי עליו להחניף לאיש הדת, ולהראות לו שהוא נכנע מפניו, ושהדבר הטוב ביותר שהוא יכול לעשות בשביל הא-ל ובשביל אנשיו הוא

הא-ל ולפני היצדיק, וגם אדם שהוא איש מלחמה מצד אחד, ואיש דתי מצד שני, שכאשר הוא איש מלחמה הוא נלחם בכל הכח, אבל כאשר הוא מול הא-ל ומול איש הדת הוא כנוע, מעין 'עדינו העצני' נוסח האיסלאם.

במאמר הקודם דנו בשאלה האם למחבלים יש מסירות נפש כמו שיש לנו, היהודים, והסיפור שמוצג כאן לכאורה מעצים את השאלה. נשתמש בסיפור הזה כדי לשוב ולנתח את הדת והתרבות של המחבלים, ואת המוכנות שלהם למות למען הדת הזו.

אסלאם - כניעה בפני הא-ל

האסלאם היא דת שבאה על רקע המלחמה בעובדי אלילים, וטוענת שהא-ל הוא מופשט (ולכן לפי רוב הדעות האסלאם לא נחשב כעבודה זרה). כיוון שהא-ל הוא מופשט, אי אפשר להגיד מיהו, וממילא לכאורה אין אפשרות ליצור איתו קשר. כיוון שמצד אחד הא-ל הוא מופשט ואין איתו קשר, ומצד

**לפי הדת הזו אני לא יכול לומר
מה הא-ל רוצה, כי הוא מופשט,
אבל אני כן יכול לומר שהא-ל
רוצה שאני ייכנע בפניו, וזה הדבר
היחיד שהוא רוצה**

שני הדת רוצה שיהיה קשר עם הא-ל, הדבר היחיד שניתן להגיד (על פי הדת הזו) על הא-ל הוא שהא-ל רוצה שייכנעו מפניו. זהו גם פירוש המילה 'אסלאם' - כניעה שלמה ומלאה בפני הא-ל.

כלומר לפי הדת הזו אני לא יכול לומר מה הא-ל רוצה, כי הוא מופשט, אבל אני כן יכול לומר שהא-ל רוצה שאני ייכנע בפניו, וזה הדבר היחיד שהוא רוצה. כאשר אני נכנע בפני הא-ל אני מרצה אותו, וכך אני יזכה

בהם, והדרך להחניף לו היא להרוג את כל מי שלא נכנע בפניו, ולהיות מוכן למות בשביל זה. את ההסבר הזה המחשנו על ידי הסיפור של הבכיר האיראני שחוסל בסוריה, שאף על פי שהיה בעל תפקיד גבוה, היה לו צורך להתחנף לפני איש הדת, ולומר לו שהוא רוצה למות למען הדת.

כעת נמשיך לעסוק בסיפור של אותו בכיר איראני שחוסל, ועל ידו נמשיך לנתח את ההבדל בין דת הכניעה של המחבלים, למסירות-נפש אצל היהודים.

היהס של המהבלים לנשים

אותו בכיר איראני חוסל בזמן שהיה עם אשת-איש, עם אישה שנשואה לאיש אחר. אם כן, מדובר באדם מוערך מאוד, שמדבר על כך שרצונו להיות שאהיד, כלומר קדוש מוסלמי, ויחד עם זה הוא שטוף בזימה, והדברים הללו לא נתפסים כסותרים זה לזה. כלומר אף על פי שהוא שטוף בזימה אין זה סותר את ההערכה אליו, ואין זה סותר גם את דיבוריו על כך שרצונו להיות שאהיד.

היחס של המחבלים לתאווה, נעוץ ביחס שלהם לנשים בכלל: כשם שבדת של המחבלים היחס שיש למאמין עם הא-ל הוא יחס של כניעה וריצוי, כך זה גם ביחס שבין האיש לאשה. כשם שהא-ל רוצה שייכנעו מפניו, כך האיש רוצה שהאשה תיכנע בפניו, ותהיה כחפץ שהאיש משתמש בו.

זהו מכנה משותף בין הפרסים לבין מאמיני האסלאם: על אחשוורוש, המלך הפרסי, מסופר במגילת אסתר שהוא לא התייחס אל הנשים אותן הוא לקח כבעלי אישיות, אלא

למות. הכניעה הזו גורמת לו לרצות להרוג את כל מי שלא נכנע בפני הא-ל (לדעתו).

זוהי ה'דת' וה'צדיקים' ו'מסירות נפש' נוסח האיסלאם. במאמר הבא נסביר יותר בעזרת ה', איך נראה הקשר שלנו עם ה', ואיך נראית מסירות הנפש אצלנו, היהודים.

[תראו כמה מהנדסים לנו את התודעה: בגרסאות קודמות של הערך אסלאם ב'ויקיפדיה', נכתב שפירוש המילה אסלאם הוא כניעה, ומהות הדת הזו היא כניעה מלאה למשנת ה'נביא' שלהם. בגרסה הנוכחית ששונתה תוך כדי המלחמה, המילה 'כניעה' נמחקה... הם מהנדסים את התודעה ולכן הקליפה מתגברת, וככל שתהיה לנו בהירות כמה קליפת ה'כניעה' הזו רעה, נזכה בעזרת ה' לעוד חיסולים].

חלק ד -

איזה קשר מחפשים?

הדת של המחבלים מחפשת קשר של הכניעה, גם בקשר עם הא-ל, וגם בקשר בין איש ואשה. לעומת זאת אצלנו ה' רוצה שנראה כמה הוא רוצה אותנו, ולא מחפש להכניע אותנו

במאמר הקודם נכתב על כך שהדת של המחבלים היא דת של כניעה. הא-ל הוא מופשט ורחוק, ולכן הקשר היחיד שיכול להיות איתו הוא קשר של כניעה, קשר שבו הא-ל רוצה שייכנעו מפניו, המאמינים מחפשים להחניף לו ולרצות אותו על מנת שהוא ירצה

לעומת זאת אצל היהודים גם כאשר יש תאוות, התאוות הללו לא כוללות רצון להכניע את הזולת ולהזיק לו. אדרבה, גם אצל אנשים שלגביהם המתירנות היא מעין 'דת', שאסור 'לכפור' בה, המתירנות הזו מותנית בכך שלא פוגעים בזולת ולא מזיקים לו.

הנקודה הזו באה לידי ביטוי בצורה החזקה ביותר, כאשר במסיבה המפורסמת התאוות התחלפו בבת-אחת ברצון חזק לעזור אחד לשני ולהציל אחד את השני גם במחיר של מסירות נפש.

הדברים יכולים

להזכיר את מה שכתוב ב'צעטיל קטן' המפורסם של ר' אלימלך מליז'ענסק:

...ועוד יכין אם יענו אותנו כל אומות העולם בכל עינויים קשים, ויפשטו עורו מבשרו להכחיש ח"ו ביחודו, יסבול כל היסורים ולא יודה להם ח"ו. ויצייר בדעתו ומחשבתו כאילו עושין לו כנ"ל, ובוה יצא ידי חיוב קריאת שמע ותפילה כדין. גם בשעת אכילה וזיווג יכין כנ"ל, וכשיתחיל להרגיש תענוג גשמי, יצייר במחשבתו כנ"ל, ותיכף ומיד יאמר בפיו ובלבבו שיותר היה לו תענוג ושמחה בעשיית מצות של ונקדשתי באופן הנ"ל מהרגשת תענוג גשמי הזה שהוא מהצרת משכא דחייא, וכך יאמר וראיה לדבר שיותר היה לו תענוג ושמחה בעשיית מצות עשה של ונקדשתי באופן הנ"ל, שאפילו היו חוטפין אותו רוצחים

כחפץ שמשתמשים בו וזורקים. נשים מכל רחבי העולם, היו באות אליו ללילה אחד בלבד, ולאחר מכן את רובן הוא כנראה לא היה רואה שוב. אחשוורוש הוא המלך, ואשה צריכה להיכנע בפניו, ולתת לו לעשות בה כחפצו, ואם לא, יהיה סופה כשל ושתי. וכמו שאמר המן לפני המלך שהנשים ילמדו מושתי

"להבזות בעליהן בעיניהן", כלומר לפי אחשוורוש והמן, אשה שלא נותנת לבעלה לעשות בה מה שהוא רוצה - היא מבזה אותו.

כך מסופר גם על מוחמד, שענינה נשים רבות כחלק

ממסע הכיבושים שלו. כשם שהוא הכניע את האנשים תחת הא-ל-שבו הוא האמין, כך הוא הכניע את הנשים תחתיו.

אם כן, בדת של המחבלים תאוות ההרג והרצח באה לידי ביטוי ברצון להכניע את כל האנשים תחת הא-ל, ותאוות הנשים באה לידי ביטוי על ידי הכנעה של האשה תחת האיש. כשם שהקשר עם הא-ל הוא לא קשר שמחפש לפתח את האישיות של המאמין, אלא להכניע אותה, כך הקשר עם האשה הוא לא קשר שמחפש לפתח את האישיות של האשה, אלא להכניע אותה.

אצלנו התאוות לא מבטאות רצון להכניע או להזיק, ולא מכסות את מסירות הנפש

**גם לנשים היחס הוא לא רצון
שהאשה תיכנע, אלא רצון
שהאשה תגלה את האישיות
שלה, ורק כך יכול להיווצר קשר
אמיתי. ה' רוצה שנראה כמה הוא
רוצה בקשר בין איש ואשה, וזה
יביא אותנו להתחתן מתוך כבוד
הדדי ואהבה ושמחה**

לעומת זאת אצלנו, הקשר עם ה' לא מבוסס על רצון ושאיפה למות, שכן ה' מעוניין בחיים שלנו, ורוצה שנחיה, ורוצה שנרצה לחיות, ונחיה מתוך רצון ולא 'נתגלגל' ו'נסחב' ונחיה בדיעבד, כיוון שאנחנו כבר חיים. ה' לא רוצה להכניע אותנו, אלא להיפרך, רוצה שנראה כמה הוא רוצה שנחיה, וזה ימשוך אותנו לחיות מתוך רצון וחיות.

ממילא גם לנשים היחס הוא לא רצון שהאשה תיכנע, אלא רצון שהאשה תגלה את האישיות שלה, ורק כך יכול להיווצר קשר אמיתי. ה' רוצה שנראה כמה הוא רוצה בקשר בין איש ואשה, וזה יביא אותנו להתחתן מתוך כבוד הדדי ואהבה ושמחה. וכמו שאמרו חכמינו ונפסק ברמב"ם "וכן צוו חכמים שיהיה אדם מכבד את אשתו יתר מגופו ואוהבה כגופו" (אישות טו, יט).

חלק ה - על מה למסור את הנפש?

לפעמים אדם מחפש סיבות למסירות נפש, על מנת שלא לחיות חיים חסרי טעם. אבל ביהדות מוסרים את הנפש כי רוצים לחיות רק לפי רצון ה'

בתקופת מלחמה יש הרבה גילויים של מסירות נפש. יש חיילים שנלחמים, ויש אנשים שמכניסים את עצמם לסכנה על מנת להציל אחרים ולעזור לאחרים אף על פי שהם כלל לא היו באותו מקום, ולא היו חייבים לעשות

באמצע אכילה וזיווג לעשות לו העינויים קשים, הייתי משמח את עצמי על קידוש השם יתברך יותר מתענוג גשמי הזה, אך יזהר שיהיה דובר באמת בלבבו.

הדברים הללו של ר' אלימלך מדברים על מדרגה גבוהה, של אדם שיכול לומר באמת שהיה מעדיף, והיה לו יותר שמחה, מעינויים על קידוש ה' מאשר מתאוות. אבל כפי שנכתב, במלחמה הזו אנחנו יכולים לראות זאת על אנשים שבמבט ראשון לא נראים כבעלי מדרגות גבוהות כאלו.

זהו היהודי הפשוט של הבעל שם טוב, שמסירות הנפש שלו נוגעת בעצם הנשמה, שגם יהודי פשוט יכול להתנהג כצדיק גמור.

מכל מקום, מסירות הנפש הזו איננה מוכנות למות על מנת להכניע את האישיות, ולהחניף ולרצות א-ל שאין איתו קשר, אלא היא מבטאת את המקום הכי פנימי באישיות, המקום שבו הקשר עם ה' ועם כל היהודים הוא המקום הנוגע ביותר בנפש האדם. מקום כזה עשוי להתעורר אפילו תוך כדי שהאדם עסוק בתאוות.

היחס לא-ל והיחס לנשים אצלנו, לעומת היחס אצל המהבלים

אם כן, בדת של המהבלים הכניעה לא-ל, והאכזריות, והכנעת הנשים - זה הכל אותו עניין. הא-ל לא מעוניין באישיות של המאמינים בו, אלא בכניעתם, והמאמינים לא מעוניינים באישיות של האחרים שבעולם, ולא מעוניינים באישיות של האשה שלהם, אלא מחפשים קשר של הכנעה.

נפש שמגיעה ממצוות "ונקדשתי" האדם מוסר את הנפש כי זהו רצון ה', ולא כי הוא מחפש בשביל מה למות.

ההשקפה הנכונה על מסירות נפש היא שהחיים מצד עצמם באמת חסרי משמעות, אלא אם כן ה' רוצה בהם. האדם מצד עצמו לא יכול למצוא טעם לחייו, ורק ה' שברא אותו יכול לתת טעם לחיים, בכך שהוא רוצה אותם. המוכנות התמידית והטבעית של היהודי למסור את הנפש על רצון ה' במקרי קצה, אומרת שאנחנו לא רוצים לחיות אם ה' לא רוצה בזה, ופירושו של דבר שאנחנו חיים את החיים הרגילים שאינם מקרי קצה, רק כי ה' רוצה שנחיה.

כלומר מצוות "ונקדשתי בתוך בני ישראל" היא הכלי שמביא לידי ביטוי

את הרצון של ה' שנחיה. אנחנו מוכנים ורוצים למסור את הנפש על רצון ה', וזה 'מושך' את ה' כביכול לומר לנו עד כמה הוא רוצה שנחיה, כמו שכתוב "וחי בהם". הציווי והרצון של ה' שנחיה הוא נתינת כח לחיות מתוך חיות ורצון, ולא 'להיגרר' ולחיות בדיעבד, רק כיוון שאנחנו כבר בעולם הזה.

כך היה אצל אברהם אבינו, שהמוכנות שלו לעקוד את יצחק, גילתה עד כמה ה' רוצה שיצחק יחיה, והרצון הזה של ה' מביא חיים וברכה ליצחק ולזרעו לדורי דורות: "כי ברך אברך והרבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים וכחול אשר על שפת הים".

זו הסיבה שאנחנו מזכירים את עקדת יצחק בכל יום, אף על פי שמקרים של מסירות נפש

זאת, וכדומה. מסירות הנפש הזו נמצאת בטבע של היהודי, והיא מגלה את הנקודה העמוקה והפנימית ביותר בנשמה, שנקראת 'היחידה שבנפש'.

כיוון שמלחמה היא זמן שבו יש גילויים של מסירות נפש, זוהי הזדמנות לברר את המושג 'מסירות נפש', ואת היחס הנכון כלפיו.

האם 'מי שאין לו בשביל מה למות, אין לו גם בשביל מה להיות'?

ישנה אמירה רווחת, שעל פיה 'מי שאין לו בשביל מה למות, אין לו גם בשביל מה לחיות'. מצד אחד, יש היגיון במחשבה שחיים בהם

הדבר הכי חשוב הוא לא למות הם חיים שאין בהם כל כך טעם, וכל עוד אין לאדם משהו

גדול ממנו, שהוא מוכן למות בשבילו, הוא חי בשביל לא למות, אבל לא חי בשביל לחיות.

אבל מצד שני, אם האדם מחפש משהו למות בשבילו רק בגלל שהוא מחפש טעם לחיים - זה יוצא מוזר. בהסתכלות זו ישנם שני קשיים: א. בסופו של דבר, האדם מחפש בשביל מה למות רק בגלל שהוא רוצה לחיות, ואם כן חזרנו לנקודת ההתחלה, של אדם שרוצה לחיות בכל מקרה, וממילא באיזשהו מקום חי בשביל לא למות. ב. אמירה כזו מדרבנת את האדם לחפש דברים למות בשבילם, ולחפש למות זה דבר לא טוב.

העולה מהאמור הוא, שאין התאמה בין מסירות הנפש שנמצאת בעומק הנשמה של היהודי, לבין האמירה המדוברת. במסירות

להיות תנועת הנפש שמבטאת בצורה החזקה ביותר את הדת ואת החיים, וגורמת לחלק את העולם לאנשים שמוכנים למות למען הא-ל, ואנשים שצריך להרוג למען הא-ל.

ב. יש אנשים שלא רוצים להיות אכזריים, ולא מחפשים להזיק לזולת ולהכניע אותו, ולכן הם לא רוצים מסירות נפש כלל. הם לא רוצים להדגיש את החיות שבהם על ידי מוות אלא על ידי חיים, ולכן הם מקדשים את התאוות ואת המתירנות, שעל ידם ניתן להדגיש את החיות בלי לפגוע בשני ובלי להכניע אותו. אמנם בצורת חיים כזו שבה אין שום מסירות נפש, החיים נעשים לאט-לאט חסרי טעם, והאנשים שחיים בחברה שזו התפיסה השולטת בה, לא מצליחים למצוא טעם להקים משפחות ולהוליד ילדים וכו'. זו הסיבה שהרבה פעמים האיסלאם מושך דווקא אנשים ממדינות שנקראות מתקדמות וכדומה, שמחפשים טעם לחיים, ולא מוצאים אותו בחיים של מתירנות.

ג. יש אנשים אידיאליסטיים, שמוכנים למות למען מטרות גדולות, ולא רוצים לחיות סתם וללא מטרה שאפשר למות בשבילה. המוכנות הזו למות למען מטרות גדולות מביאה הרבה דברים טובים, אבל היא גם עלולה להיתפס כרצון למות על מנת לקבל טעם לחיים.

ד. מסירות הנפש שנמצאת בטבע של היהודי, במקום הפנימי והעמוק ביותר בנשמה, ומביאה את היהודי למסור את הנפש על רצון ה' ועל מנת להציל יהודים

מתרחשים רק באירועים נדירים או בתקופות נדירות. שכן המוכנות שלנו למסור את הנפש על רצון ה' היא כלי להביא לידי ביטוי את הרצון של ה' בנו ובחיים שלנו.

ארבע התייחסויות למוכנות למות ולמסירות נפש

כאשר מתבוננים במה שנכתב כאן במאמרים האחרונים, ניתן לראות שבעצם ניתחנו ארבעה דרכים וארבע התייחסויות למסירות נפש.

א. בדת של המחבלים יש הכוונה לרצות למות ולחפש למות, יחד עם הכוונה להרוג את כל מי שהוא לא חלק מהדת הזו. הדבר הטוב ביותר שהאדם יכול להכווין את עצמו לעשות לפי המחבלים הוא למות בעצמו ולהרוג אחרים למען הדת. לא מדובר על מוכנות למסור את הנפש במקרי קצה מתוך תקווה שמקרים כאלו לא יגיעו (כפי שזה במוכנות למסור את הנפש אצלנו), אלא בתפיסה שהדבר הכי טוב שכל אדם יכול להגיע אליו בחייו הוא למות למען הא-ל.

המוכנות למות והרצון להרוג נובעים מתפיסה שהקשר היחיד שיכול להיות עם הא-ל הוא קשר של הכנעה (וזהו פירוש המילה 'אסלאם' - כניעה מושלמת לרצון הא-ל). הא-ל מחפש שהמאמינים בו ייכנעו לפניו, והמאמינים מחפשים לרצות אותו ולהחניף לו, והם עושים זאת על ידי שהם מכניעים מתחתיו ומתחתם את כל שאר העולם. לכן גם הקשר בין המחבלים לנשים שלהם ולילדים שלהם וכו', הוא קשר של הכנעה. כיוון שהדת היא דת של הכנעה, זה גורם שתאוות ההרג והאכזריות הופכת

ברמה גבוהה הרבה יותר מאשר בעמים אחרים. ממילא ברור שהסיבה האמיתית למוכנות למסור את הנפש היא לא הסברא האנושית, אלא רצון ה' שנמצא בעומק הנשמה. לא תמיד האדם יודע למצוא את המילים הנכונות למה שהוא מרגיש, אבל אין ספק שמסירות הנפש של היהודים למען היהודים משקפת את הקשר העמוק של הנשמה לה', גם אם לא תמיד האדם מסביר זאת לעצמו בצורה כזו.

ב. גם אנשים שמחפשים תאוות כדי להדגיש את החיות שבהם, ועל פניו נראה שהם כלל לא מחפשים מסירות נפש - כאשר יש יהודים בצרה, פתאום נדלקת בהם הנקודה היהודית, והחיפוש אחר תאוות מתחלף בבת אחת ברצון חזק למסור את הנפש בשביל להציל יהודי אחר.

ג. הרצון לא להיות כמו המחבלים שהם מלאים תאוות הרג ואכזריות, וגם לא להיות כמו אומות העולם שמצדיקים אותם מתוך היתממות שהיא רק מסווה על אנטישמיות ורצון לראות יהודים מתים - מעורר גם כן את הנקודה היהודית, וגורם גם לאנשים רחוקים לקום ולהתעורר ולמסור את הנפש בשביל להציל יהודי אחר. הרצון החזק לומר שאנחנו לא כמוהם, ואנחנו לא מלאי תאוות הרג ואכזריות, גורם גם לאדם שעד המלחמה חשב שהוא כלל לא יהודי, אלא אוניברסלי וכדומה, לגלות שוב את הנקודה היהודית שבו, ולדעת שהוא יהודי, ולהיות מוכן למסור את הנפש על יהודי אחר.

אחרים. האדם מבין שהחיים שלו מצד עצמם חסרי טעם ורק אם ה' רוצה בהם הם נעשים חיים אמיתיים, ובעומק הנשמה שלו הוא רוצה לחיות רק אם ה' רוצה בכך. המצווה להיות במוכנות תמידית למסור את הנפש, היא כלי שמביא לידי ביטוי את הרצון של ה' בנו ובחיים שלנו, שכן אנחנו לא רוצים לחיות אלא אם כן ה' רוצה בכך, וממילא כאשר אנחנו רוצים לחיות אנחנו רוצים זאת כי ה' רוצה בכך ומצווה אותנו על כך כמו שכתוב "וחי בהם".

מסירות הנפש שבטבע שלנו מהלחלת ומאירה את כל המדרגות בנפש

מסירות הנפש הזו שבטבע הנשמה של היהודי, מחלחלת ומאירה שלוש מדרגות זו למטה מזו, כנגד שלושת ההתייחסויות למסירות נפש שנמנו כאן:

א. לפעמים אנשים מוסרים את הנפש שלהם ברצון ובשמחה במלחמה ועל מנת להציל יהודים אחרים, ומסבירים זאת על פי האמירה 'אם אין בשביל מה למות, גם אין בשביל מה לחיות'. אלא שהאמירה הזו צריכה להיות נכונה בכל האנושות, כיוון שהיא נשענת על צורת חשיבה אנושית. מסירות הנפש שאנחנו רואים במלחמה הזו, של יהודים למען יהודים, יהודים שהגיעו מכל קצות הארץ ומכל קצות העולם במוכנות למות על מנת להציל יהודים אחרים - מראה שמסירות הנפש הזו למען אחרים נמצאת אצל יהודים

שהרוור הטופים

- שורש המחלוקת

המוכנות למסירות נפש פירושה שאנחנו לא רוצים חיים שה' לא רוצה בהם, אלא אנחנו חיים כי ה' רוצה בכך. ממילא אנחנו לא חיים רק כדי לא למות, אלא חיים מתוך רצון, כי ה' רוצה שנחיה

איך לדון נכון בשאלות של הצלת נפשות

יש כיום דיונים רבים בקשר ללחימה בעזה, האם צריך קודם לשחרר את החטופים, ואחר כך לסיים את הלחימה בחמאס, או להיפך, קודם להילחם בחמאס, ואחר כך לשחרר את החטופים. שתי העמדות בדיון הזה יוצאות מתוך נקודת הנחה שהחיים יקרים מאוד, וצריך להגן ולשמור עליהם. מי שרוצה קודם לשחרר את החטופים, רוצה זאת על מנת להגן על החטופים, וחושב שהלחימה בחמאס תפגע בחטופים, ולכן אסור להילחם כל עוד לא משחררים את החטופים. לעומת זאת מי שרוצה קודם להילחם בחמאס, חושב שהדיבורים על שחרור שבויים פוגעים בלחימה בחמאס, וגורמים שלא יהיה אפשר להגן על יהודים אחרים, ובנוסף, הלחימה בחמאס תעזור גם לחטופים עצמם, שכן ככל שהחמאס יוכה יותר, כך הוא יסכים לשחרר את יותר שבויים, ובמהירות גדולה יותר, ותמורת מחיר נמוך יותר.

כאשר באים לדון בדיונים כאלו, הלחץ החזק שלא למות עלול לעוות את העיניים, ולהטות את שיקול הדעת. על מנת לדון בנושא בצורה טובה ונכונה, צריך לזכור למה החיים יקרים בעינינו: החיים יקרים

נובעת מהנקודה שבה היהודי דבק בה, ורוצה לחיות כיוון שה' רוצה מאוד שהוא יחיה, ומצווה אותו "יחי בהם". כפי שנכתב, ככל שלאדם יותר ברור שאם ה' לא רוצה שהוא יחיה, גם הוא לא רוצה, כך האדם יותר רוצה לחיות, כיוון שה' רוצה שהוא יחיה. אם כן, שתי תנועות הנפש הללו, גם מסירות הנפש וגם ייקור החיים, צריכות לבוא מתוך הנקודה שבה היהודי חי ודבק בה.

שני סוגי ההחלטות הללו, החלטה של מלחמה במסירות נפש והחלטה של ייקור החיים, יכולים

לבוא גם מתוך יאוש, ודחף חזק לא למות או לא לסבול. היאוש הזה, מעבר לכך שהוא מטה את שיקול הדעת וגורם להחלטות לא נכונות, הוא גורם שגם כאשר ההחלטות הן כן נכונות, הן לא נעשות באווירה הנכונה. כאשר נלחמים אין מספיק תחושה של ניצחון, וכאשר מצילים חיים אין מספיק תחושה של רצון לחיות, אלא הכל מלווה במין עצבות וכעס וטרפוניה על המצב, ואין בשני סוגי ההחלטות הללו דופק של חיים אמיתיים.

לכן לא רק מקבלי ההחלטות צריכים להתעצם עם נקודת מסירות הנפש והדבקות שבלב כל יהודי, אלא זוהי צריכה להיות גם האווירה הציבורית. אווירה שרוצים מאוד לחיות כיוון שה' רוצה בכך, וממילא מוכנים במסירות ובדבקות למסור את הנפש כאשר ה' רוצה בכך. בצורה כזו נוכל, בעזרת ה', לא רק להחליט את ההחלטות הנכונות, אלא גם לדעת איך לחיות בצורה טובה ונכונה עם ההחלטות הללו, תוך כדי המלחמה ואחריה.

בעינינו לא בגלל שהדבר החשוב ביותר הוא לא למות, אלא בגלל שה' רוצה בהם. לכן על מנת לענות על שאלות כאלו על האדם להתעצם עם קריאת שמע, שבה האדם מתעצם עם מסירות נפש, ולהתעצם עם פרשת העקדה, שבה האדם מתעצם עם מסירות נפש מסוג אחר, מסירות נפש של שליחת אנשים אחרים למסור את הנפש.

ככל שהאדם יתבונן בכך שאנחנו רוצים לחיות, ורוצים להציל חיים של יהודים אחרים, כיוון שה' רוצה בחיים

הללו, ולא מתוך לחץ שלא למות, הלחץ שלא למות פחות יטה את שיקול הדעת שלו (גם לחץ שהוא לא ימות, וגם לחץ שאחרים לא ימותו), ויהיה לו קל יותר לשקול נכון את הצדדים, ולהכריע מה נכון לעשות.

דבקות לעומת יאוש

במלחמה, לפעמים מקבלים החלטה להילחם במסירות נפש (מסירות נפש גם של החיילים, וגם לפעמים של האזרחים שיורים עליהם טילים, או של שבויים שעלולים להסתכן בגלל המלחמה), ולפעמים מקבלים החלטה להגן ולייקר את החיים בכל מקרה.

בין אם מקבלים החלטה של מסירות נפש, ובין אם מקבלים החלטה של ייקור החיים, ההחלטה הזו צריכה לבוא מתוך נקודת מסירות הנפש של היהודי, הנקודה שבה הוא חי מתוך הדבקות בה. ההחלטה למסור את הנפש נובעת מהנקודה שבה היהודי דבק בה, ומוכן למסור את הנפש בשביל רצונו, וגם ההחלטה לייקר את החיים

לא רק מקבלי ההחלטות צריכים להתעצם עם נקודת מסירות הנפש והדבקות שבלב כל יהודי, אלא זוהי צריכה להיות גם האווירה הציבורית

ביטחון וניצחון

כאשר סומכים על כך שהמציאות שאנחנו בנינו
מגנה עלינו מצד עצמה - זה מביא לאסונות.
באמת הביטחון בה' הוא מה שאנחנו מחפשים,
והוא הניצחון האמיתי

בהתוועדות יט כסלו השנה, אמר הרב יצחק גינזבורג שמילות הפסוק "ואני אבטח בך" עולות בגימטריה חמאס, והכוונה היא שעל ידי הבטחון בה' ננצח את החמאס. נתבונן קצת בקשר בין ביטחון אמיתי בה' לניצחון.

תחושת בטחון בעייתית

בצבא, פעמים רבות המשימה של החיילים (וכך נאמר להם בפירוש), היא להקנות לתושבים 'תחושת ביטחון'. בשונה מביטחון ממש, 'תחושת ביטחון' פירושה שעל החיילים להקנות לתושבים תחושה של ביטחון, ללא קשר למצב המציאות בפועל.

כאשר מדובר בפעולות של צבא, התפיסה שעל פיה צריך להקנות תחושת ביטחון, ללא קשר לשאלה האם יש בטחון בפועל - היא אסון. התפיסה הזו מביאה את הצבא להעלים עין מהמציאות, ולתת למצב הבטחוני להידרדר, כאשר העיקר הוא שבינתיים לאף אחד לא קורה שום דבר, ויש תחושה של רגיעה ובטחון.

אם כן, כאשר מדובר בכחות הבטחון, צבא ומשטרה, המאמצים להקנות תחושת בטחון רק פוגעים בבטחון ולא מוסיפים עליו. אבל כאשר מדובר על צד הקדושה, באמת תחושת הבטחון בה' חשובה יותר מאשר המציאות הממשית, בגלל שהיא זו שמשנה את המציאות.

לכן על האדם לא לסמוך על המציאות שהיא תביא לו את הביטחון, אלא לסמוך על ה', שהוא יביא לו בטחון. כלומר עלינו להבין שהמציאות מצד עצמה לא יכולה לתת לנו תחושת ביטחון, ורק הביטחון בה' יכול לתת תחושת ביטחון אמיתית.

אמונה-יזמה-ניצחון

בהתוועדות אחרת אמר הרב יצחק גינזבורג, שהמילה 'אין' היא ראשי התיבות אמונה, יזמה, ניצחון. האמונה בה' היא הבחירה להיסמך ולבטוח בה' ולא במה שאנחנו יוצרים במציאות. היה אפשר לחשוב שהאמונה הזו מביאה את האדם לחוסר יזמה, שכן האדם לא נסמך על מה שהוא יוצר, ואם כן, אין לו בשביל מה ליצור. אבל האמת היא הפוכה: דווקא האמונה ורק האמונה מאפשרת לנו ליזום ולפעול במציאות. כפי שנכתב, המחשבה

שהמציאות מקנה לנו תחושת ביטחון, גורמת לנו להעלים עין מהמציאות כפי שהיא על כל חסרונותיה וסכנותיה, וממילא אין לנו יזמה לתקן

את החסרונות הללו. גם בגלל שאנחנו לא מספיק מודעים אליהם, כאמור, וגם בגלל שאנחנו לא רוצים לפגוע בתחושת הביטחון המדומה.

לעומת זאת הביטחון בה' לא גורם לנו להעלים עין מהחסרונות של המציאות, אלא להיפרך, לחפש איך אפשר להביא את המציאות להיות

המחשבה שאנחנו מייצרים משהו במציאות, ואותו הדבר שיצרנו הוא זה שנותן לנו מחסה ויכול לשמור ולהגן עלינו ולהעניק לנו מציאות שהיא בטוחה לחלוטין מצד עצמה - זוהי מחשבה בעייתית. בעולם הזה אין מציאות שהיא מספיק טובה מצד עצמה, ותמיד יהיו קשיים וצורך להמשיך לעבוד על מנת לחיות. אבל האדם מחפש ליצור לעצמו מקום ששומר עליו, מקום שבטוח ומוגן מצד עצמו, ונותן לו תחושת ביטחון. זו הסיבה שתחושת הביטחון הזו היא מסוכנת, שכן היא מעלימה עין מהקשיים שבמציאות.

התענוג של הנשמה הוא מהביטחון בה'

הסיבה שהאדם נוטה להעלים עין מהקשיים שבמציאות, ולנסות ליצור מציאות שתקנה לו תחושת ביטחון, היא שהנשמה נתונה בתחושת הביטחון בה'. הנשמה מודעת לכך שכל המציאות שלה היא מה', וה' הוא המציאות שלה, והוא הביטחון שלה, ויש לה תענוג עמוק מתחושת הביטחון בה' שבה היא נתונה.

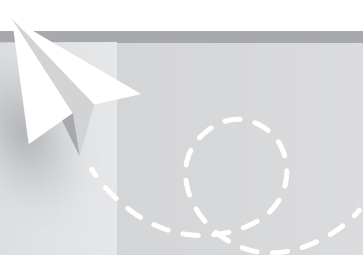
הנשמה מודעת לכך שכל המציאות שלה היא מה', וה' הוא המציאות שלה והוא הביטחון שלה, ויש לה תענוג עמוק מתחושת הביטחון בה' שבה היא נתונה

לפעמים האדם לא מודע לתחושת הביטחון של הנשמה, אבל הוא מרגיש אותה באיזשהו מקום בנפש, ומחפש למצוא לה מקום במציאות. זה מביא את האדם לחפש ליצור לו מקום שיקנה לו תחושת ביטחון, בלי לדעת שמה שהוא מחפש באמת זה את תחושת הביטחון בה' שיש לנשמה.

כאשר כך נראית היוזמה שלנו, היא מביאה בעקבותיה את הנצחון. הנצחון הוא הפיכת כל המציאות למקום שבו תחושת הבטחון בה היא הממשית והיא העיקרית, ולא המציאות מצד עצמה. אם הניצחון אותו אנחנו מחפשים יהיה רק ניצחון על האויבים, שלא יישאר אף אחד שיאיים עלינו - שוב נחזור לנקודת הכישלון, שבה אנחנו מרגישים מוגנים בגלל דברים במציאות שאנחנו עשינו. אנחנו ניצחנו את האויבים, ולכן אנחנו מוגנים. כפי שנכתב, התחושה הזו לא נכונה ומדומיינת, ועלולה להביא לאסונות חס ושלום. הניצחון הוא לנצח את המציאות ולנצח על המציאות: לנצח את המציאות שלא תטעה אותנו לחשוב שהיא זו שמגנה עלינו מצד עצמה, והיא זו שמקנה לנו תחושת ביטחון. ולנצח על המציאות (כמו מנצח במקהלה), כלומר להנהיג את המציאות כפי שה' רוצה שננהיג אותה.

כלי שבו ה' יכול לשכון, כלומר ליזום פעולות שיתקנו את המציאות.

לכן היוזמה שבאה מכח האמונה חייבת לבוא עם 'שתי הרגליים על הקרקע'. רגל אחת היא ספירת הנצח, שאומרת שאני עושה בכל כחי את מה שה' רוצה, ואם ה' רוצה שאני אלחם, אני עושה זאת בכל הכח בצורה הטובה ביותר שאני יכול. הרגל השניה היא ספירת ההוד, שאומרת שעלי לזכור שאל לי לשים את כל יהבי על המלחמה שאני עושה. אם אני אחשוב שהמלחמה או שאר הדברים המעשיים שאני עושה, הם אלו שמגנים עלי - אני שוב אכניס את עצמי למקום לא טוב ומסוכן. כלומר מצד אחד אני עושה את כל מה שאני יכול ויודע לעשות, ומצד שני אני זוכר שאני בוטח בה', "ואני אבטח בך", ומה שאני יוצר לא יכול להגן עלי מצד עצמו. שני הצדדים הללו הם שני הצדדים של היוזמה הנכונה, שמגיעה מכח האמונה.

לקבלת שיעורי השבוע

מפי

הרב יצחק שפירא

פנה במייל אל

shiurimshapira@gmail.com

מלהמה ושלום

כיצד התורה עושה שלום בתוכי? ממה נובע
המאבק על זכויות הפרט? ואיך כל זה קשור
למלחמה הנוכחית?

"הנה בחינת מדין הוא ממש נגד בחי' שם הוי'... והענין על דרך מה
שאמרו רז"ל דבשעת במתן תורה נתקבצו כל האומות כו' עד שפתחו
כולם ואמרו ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום וכמאמר רז"ל
שהעוסק בתורה משיג שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של
מטה" (ליקוטי תורה ד"ה החלצו).

עיקר המלחמה של ה' היא במדין-מדון, במלחמה בעצמה. וכיצד
ממגרים את המלחמות ומביאים את השלום? על ידי התורה.

ה'שלום' של התורה

כאשר אין שלום בתוכי, אני שרוי בקליפת מדין. מצד עצמי אני
נמצא במצב של מתח תמידי, שהרי אני רוצה שתהיה בתוכי נוכחות
של ה', ופה נכנסתי לקונפליקט: ה' הוא 'אין' ביחס למציאות, וברגע
שהתחלתי קצת להרגיש את נוכחותו בתוכי כבר הפכתי אותו ל'יש'
וממילא הפסדתי אותו. ניקח לדוגמא אדם שסולל לעצמו דרך
בעבודת ה', מצד אחד הוא רוצה דרכה להגיע לקב"ה, אבל ברגע
שהוא מקבע את עצמו בשיטה שהוא עצמו יצר הוא הפסיק לעבוד
את ה' והתחיל לעבוד את השיטה...

הדרך היחידה שיכולה באמת להביא לנוכחות של הקב"ה במציאות
היא דרך התורה. התורה היא הצורה שבה ה' מצידו בחר להביא את
עצמו לעולם. כאשר אנו רוצים להתחבר לה' מצידנו אנו נתקלים
בקונפליקט, אבל ה' בעצמו הוא למעלה מה'אין' וה'יש' ביחד, ואין
אצלו שום מניעה להיות נוכח בעולם ויחד עם זה להיות נבדל ממנו.

הוא רק הרצון של ה' שהוא יהיה קיים. להילחם על עצמי זה באמת מתיש ומעצבן, אבל כאשר אני שם לב לכך שה' רוצה בקיומי אז נכנס השלום בתוכי, והרצון שלי להיות קיים הוא אמיתי ושלם.

המאס והציבור החרדי

החמאס בעזה קיבל את כוחו לאורך השנים מקליפת

מדין ששלטה במחוזותינו. מתוך המחשבה שאנו מוכרחים להילחם על זכויות הפרט כדי להתקיים, ניתנה לגיטימציה לכל הגדרה של כל קבוצה ושל כל פרט, לרבות ארגון חמאס. אך יחד עם מתן הלגיטימציה לחמאס, בציבור החרדי נלחמו בכל הכוח. שומרי התורה מכירים בכך שקיומם נובע מרצון ה' בהם, ושוללים את הגדרת הקיום של זכויות הפרט, וציבור כזה כמובן קליפת מדין לא יכולה לסבול.

אכן, יהודי נשאר יהודי, וכשהוא מגלה את הרשעה במלוא כיעורה הוא נלחם בה ומעדיף את התפיסה היהודית. עם פרוץ המלחמה הנוכחית נחשף לעין כל הרוע של חמאס שניזון מזכויות הפרט, ואלו שאחזו תמיד בקליפת מדין יצאו להילחם למען קיום המדינה היהודית שכולם יודעים שהחרדים בקרוב יהיו בה רוב...

מיהו האדם

לקליפת מדין יש פילוסופיה שלמה ביחס להגדרת קיומו של האדם. לשיטתה, האדם חי כנפרד, וכשאני רוצה להגדיר את מהות קיומו אני צריך פשוט להבדיל אותו מהאחרים. במילים אחרות, אם נשאל - מיהו האדם? תהיה התשובה -

אדם שסולל לעצמו דרך בעבודת ה', מצד אחד הוא רוצה דרכה להגיע לקב"ה, אבל ברגע שהוא מקבע את עצמו בשיטה שהוא עצמו יצר הוא הפסיק לעבוד את ה' והתחיל לעבוד את השיטה...

זה שנלחם על קיומו מול הסביבה המאיימת לבלוע אותו. מתפיסת עולם זו נובע המאבק על זכויות הפרט שמביא לכל כך הרבה מדון ושנאה. האדם מצד עצמו היה אמור להתפשט על כל העולם, אלא שהסביבה 'מפריעה' לו, ולכן היא אשמה בכל צרותיו.

סיבה עמוקה יותר לכך שתפיסה כזו מובילה לשנאה היא שהאדם לא מבין למה הוא כל כך מתאמץ להילחם על עצמו. האדם כביכול 'מכור' להיות קיים, והוא עוד יותר שונא את הסביבה שמאלצת אותו להילחם בלי שום טעם. הדבר דומה לבני זוג ששונאים זה את זה כי הם מרגישים שהם גורמים אחד לשני להוציא מתוכם רוע שאלמלא הקשר ביניהם הם לא היו מודעים אליו בכלל ולא היו נגררים להתעסק אתו. כך האדם שונא את כל המציאות שגורת אותו להיכנס למערכה אכזרית על חייו.

כיצד התורה עושה שלום? התורה מלמדת אותנו שהאדם לא קיים מצד עצמו, וכל קיומו

אבי יתומים ודיין אלמנות

ה' הוא "איש מלחמה",
 ויחד עם זה הוא "אבי יתומים ודיין אלמנות"
 ומקשיב להם ורגיש לרגישויות ולקשיים שלהם

הדברים שנכתבים כאן, נאמרו לאחת מאלמנות המלחמה בזמן השבעה. יהיו הדברים לזכותה ולזכות משפחתה, ולזכות כל היתומים והאלמנות.

גם תוך כדי המלחמה ה' הוא "אבי יתומים ודיין אלמנות"

"יקום אלקים יפוצו אויביו וינוסו משנאיזו מפניו, כהנדרף עשן תנדרף
 כהמס דונג מפני אש יאבדו רשעים מפני אלקים, וצדיקים ישמחו
 יעלצו לפני אלקים וישישו בשמחה... אבי יתומים ודיין אלמנות,
 אלקים במעון קדשו" (תהלים סח).

כאשר ה' קם ונלחם, כל האויבים נידפים כמו עשן ונסים ואובדים,
 והצדיקים שמחים ועולזים ורוצים לראות כמה שיותר איך כל
 הרשעים נמוגים ונמסים כמו דונג מפני אש.

אמנם במלחמה יש יתומים ואלמנות, ויחד עם זה שה' נלחם
 ברשעים, הוא גם "אבי יתומים ודיין אלמנות". היה אפשר לחשוב
 ששעת מלחמה היא לא שעת רחמים, ואין בה פנאי לעסוק ברחמים,
 אבל אצל ה' אין זה כך. אלא תוך כדי המלחמה, ותוך כדי הדין
 הקשה על האויבים, ה' הוא גם "אבי יתומים ודיין אלמנות". אף על
 פי שה' הוא למעלה, במעון קדשו, הוא יורד משם להשגיח ולרחם
 על היתומים והאלמנות (ראה מצודת דוד על המקום).

אלמנות". למה מה שהאלמנה זקוקה לו עכשיו זה שה' יהיה הדיין שלה?

אלמנה היא במצב רגיש, והיא צריכה שיהיו רגישים אליה, וה' אומר שהוא דן את מי שלא רגיש לכך. בכך ה' אומר לאלמנה שאם יש לה קושי הוא רגיש אל הקושי הזה, ולא מזלזל בו, ורוצה שהאלמנה תביע אותו. הרבה פעמים כאשר אדם מתלונן, אומרים לו "במקום להתלונן, תגיד תודה לה' על כך שאתה חי", וכדומה. ה' רוצה שהאלמנה לא תרגיש שאומרים לה כך, אלא כל פעם שיש לה קושי, היא תדע שה' רוצה שהיא תגיד אותו, ולא תימנע מלהביע רגשות כואבים וקשיים.

בכך שה' דן את מי שלא רגיש כלפי האלמנה, הוא אומר שהוא רוצה שהאלמנה תביע את הקשיים שלה, ושהחברה לא

תהיה אדישה לרגישויות שלה.

בדרך מליצה ניתן לומר שהמילים "אם ענה תענה אותו", פירושם אם אתה מתחיל לענות לקושי במקום להקשיב לו. הרבה פעמים, כאשר עונים לקושי, בעצם מסבירים למה הוא לא מספיק קושי. ה' לא רוצה שהאלמנה תחוש שכולם במלחמה, והקושי שלה כעת לא נחשב קושי, אלא רוצה שהאלמנה תחוש שה' מתעניין בקושי שלה ורגיש אליו, והוא מקשיב לקושי, ולא מנסה לענות ולהסביר למה זה לא כל כך קושי.

כשם ש'דיין אלמנות' פירושו שה' רגיש לצרכים ולקשיים של האלמנה, כך זה גם לגבי

גם עלינו לרחם על יתומים ואלמנות גם תוך כדי המלחמה

בפרשת משפטים כתוב "כל אלמנה ויתום לא תענון. אם ענה תענה אתו, כי אם צעק יצעק אלי, שמע אשמע צעקתו, וחרה אפי והרגתי אתכם בחרב, והיו נשיכם אלמנות ובניכם יתומים".

היה אפשר לחשוב שבמלחמה עלינו להתמקד במלחמה, וזה לא הזמן לדבר על היחס הנכון ליתומים ואלמנות. אבל באמת דווקא בשעת המלחמה עלינו לרחם על יתומים ואלמנות, ועל ידי זה גם ה' ירחם על כולנו, ויעזור שלא יהיו יותר יתומים ואלמנות.

עלינו ללמוד מדרכיו של ה': כשם שבשעת המלחמה ה' ממיס את הרשעים כדונג מפני אש, והוא גם "אבי יתומים ודיין אלמנות", כך גם

עלינו להילחם בכל הכח ולחתור לניצחון, ותוך כדי זה לא לשכוח את היתומים והאלמנות שהמלחמה יוצרת.

פירוש הביטוי 'דיין אלמנות'

הביטוי 'אבי יתומים' הוא ביטוי מובן: ליתום אין אבא, וה' אומר שהוא יהיה כאילו 'ממלא מקום' האבא, וידאג ליתום כמו שאבא דואג לבנו. לפי זה לכאורה היה צריך להיות כך גם ביחס לאלמנה, שה' יהיה כאילו 'ממלא מקום' של בעלה, וידאג לה ויעזור לה כמו שבעל דואג לאשתו. אבל זה לא מה שהפסוק אומר. הפסוק אומר שה' הוא "אבי יתומים ודיין

הוא בוחר ורוצה לרדת ולהתעסק דווקא עם הקשיים והרגישויות של האלמנה.

כאשר האלמנה יודעת גם שה' מתעניין בקשיים וברגישויות שלה, ורוצה שהיא לא תימנע מלהביע אותם, וגם יודעת שה' בוחר בזה, יותר מאשר להישאר למעלה, במעון קדשו - אז האלמנה מרגישה שה' כאילו בא וממלא את מקום בעלה.

אם כן, ה' מחליט שבמקום שמעון קדשו יהיה השמים, הוא עוזב את השמים, ובוחר לו מעון חדש: ה' מחליט שזה שהוא "אבי יתומים ודיין אלמנות" זה "מעון קדשו". ה' אומר לאלמנה שהוא בוחר לגור כביכול במקום שבו הוא רגיש לרגישויות שלה ולרגישויות של היתומים. זה הבית שלו, וזה מעון קדשו, ולא השמים.

כאשר איש ואשה מתחתנים וגרים בבית אחד, האשה חשה שבעלה בוחר לגור במקום שבו הוא רגיש לרגישויות שלה, והקשיים שלה חשובים לו. לכן בכך שה' בוחר שהרגישות לאלמנה וליתומים תהיה 'מעון קדשו', האלמנה מרגישה שה' כאילו ממלא את מקום בעלה.

עם ישראל כולו נקרא אלמנה, כמו שכתוב "היתה כאלמנה". יהי רצון שנזכה כולנו להיות "מעון קדשו" של הקדוש ברוך הוא.

'אבי יתומים'. ה' 'ממלא את מקום' האב, ולכן הוא אומר ליתום שכאשר יש לו צרכים הוא רוצה שהוא יבקש אותם ממנו. כשם שאבא לא רק אומר לבנו מה לעשות, אלא גם דואג לצרכים שלו, כך ה' רוצה שהיתום ירגיש שה' רוצה שהוא יבקש את הצרכים שלו ממנו.

בהמשך פרשת משפטים, בפרשת הלוואה לעני, כתוב "והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני". כאשר העני צועק על עוול שעשו לו, ה' שומע אותו כי הוא חנון. לעומת זאת בפרשת יתומים ואלמנות לא כתוב "ושמעתי כי חנון אני". את היתומים והאלמנות ה' לא שומע כי הוא חנון, אלא כי הוא "אבי יתומים ודיין אלמנות", והוא רוצה להיות כאילו 'ממלא המקום' של האבא והבעל.

ה' בוחר ורוצה להיות אבי יתומים ודיין אלמנות

ה' רוצה שהאלמנה תדע שהוא רגיש לקשיים שלה, ורוצה שהיא תביע אותם, ויחד עם זה ה' רוצה שהאלמנה תדע גם ש"ה' במעון קדשו", והוא בוחר ורוצה לרדת משם ולהיות "אבי יתומים ודיין אלמנות". כלומר ה' לא מקשיב ורגיש לצרכים של האלמנה כי זהו המקום הטבעי שלו כביכול, אלא להיפך, המקום הטבעי שלו הוא למעלה, ב"מעון קדשו", ומשם

השלכות נפשיות של המלהמה

פתיחה

הדרכה לגבי קושי נפשי היא הדרכה תיאורטית, שכל אחד צריך לגזור לעצמו ממנה הדרכות מעשיות בהתאם לאישיות ולמקרה אליו הוא מתייחס

כאשר באים לייעץ בקושי נפשי, יש לדעת שאין הכוונה להציע פתרון אחיד שמתאים לסוג מסויים של קושי. הנפש מלאה בנפתולים ובדקויות, ולכל אדם יש את היחודיות שלו, ולכל התרחשות יש את היחודיות שלה, כך שמענה להתרחשות אחת לא בהכרח יתאים להתרחשות אחרת אפילו אצל אותו האדם עצמו, וקל וחומר אצל אנשים אחרים.

אם למשל, אדם היה שואל בעל חנות רהיטים "כמה עולה שולחן"? המוכר לא היה יכול לענות לו תשובה אחת, כמובן. אמנם שולחן הוא שם כולל לרהיט בעל ארבע רגליים ועליהם משטח שמועד להניח עליו דברים, אבל יש כל כך הרבה סוגי שולחנות, כך שאף אחד לא חושב שאם יגיד 'שולחן' המוכר ידע לאיזה שולחן מסויים הוא מתכוון.

כך ויותר מכך זה נכון כאשר מדובר בקושי נפשי: אפשר לכנות קושי נפשי מסויים בשם כולל, כמו 'טראומה' לדוגמה וכדומה, אבל אין להניח שמענה שעזר לקושי של אדם אחד, יעזור בהכרח גם לאדם אחר.

מעבר לכך שאין התרחשות אחת שדומה לשניה, ולכן מענה להתרחשות אחת לא בהכרח יעזור להתרחשות שניה, יש בהתייחסות שבלונית להתרחשות מסויימת, גם בעיה נוספת: כאשר

המקרה שמובא כאן הוא מקרה שלצערנו היה נפוץ בעת פרוץ המלחמה: אדם, שלצורך העניין נקרא לו ראובן, שהה בזמן התקפת מחבלים במשך כ-7 שעות בממ"ד יחד עם ילדיו ומשפחות נוספות. תוך כדי האירוע הוא כל הזמן פעל לעזור ולשמור על הילדים של

המשפחות שהיו איתו, ולאחר מכן הוא לא מצליח לשכוח ולהרפות ממחשבות על מה שקרה. הוא קם באמצע הלילה מסיוטים, ומתחיל

לבדוק איפה הילדים שהיו איתו וכדומה.

בשיחה שהתקיימה עם ראובן התחושה היתה שה' שלח מילים טובות ונכונות, שהתיישבו על לבו. ראשית נצרף כאן את השיחה (שהוקלטה מאמצעה) כלשונה, ולאחר מכן ננתח מספר נקודות העולות ממנה (המילים שמופיעות בתוך סוגריים מרובעות הן דבריו של ראובן):

תמלול השיחה

הנטיה הפשוטה שאתה נסחב אליה, בתיאור שאתה אומר, זה שאתה בעצם דרוך עד הקצה-הקצה-הקצה וזה לא משתחרר, ואתה רוצה להשתחרר מזה. באמת מה שאתה צריך לנסות לעשות, זה הפוך, להיכנס פנימה, ולהרגיש שמה שאתה עשית זה מצווה מאוד גדולה, ושליחות גדולה. זה פרי של החינוך שקיבלת מההורים שלך, זה פרי של החינוך שקיבלת מהרבנים שלך, זה פרי של זה שהתורה חיה בתוכך, ושמה שהקדוש ברוך

יש קושי נפשי, חלק עיקרי מהקושי הוא הרצון של הנפש שתהיה התייחסות ליחודיות שלה. לכן התייחסות שבלונית למקרה מסויים, כאילו יש התייחסות אחת שנכונה לכל המקרים שתחת ההגדרה של הקושי הזה - לא רק שלא מתאימה בדיוק להתרחשות המסויימת, אלא

גם לא מתייחסת לעיקר הקושי ולעיקר הצורך של הנפש, וממילא לא תוכל להיות מענה. אמנם אף על פי שאין מענה אחד

שנכון לסוג מסויים של קושי נפשי - יש טעם ללמוד ממקרים שקרו, ומהמענה שניתן להם. שכן אף על פי שאין התרחשות שדומה לחברתה, האדם יכול ללמוד ממקרה מסויים ומהמענה שניתן עליו את **העקרונות והקווים הכלליים** של ההתייחסות, **ולעבד** אותם כך שיתאימו להתרחשות המסויימת שאירעה לו. לכן כאשר באים לכתוב הדרכה איך להתייחס לקושי נפשי מסויים, ההדרכה היא **תיאורטית**, ועל כל אחד להתאים אותה לתנאי המקרה שקרו לו (או לתנאי המקרה שלו הוא רוצה לייעץ ולתת מענה), ולגזור ממנה הדרכות מעשיות שמתאימות להתרחשות המסויימת הזו.

בשעת מלחמה ישנם הרבה מקרים שדורשים התייחסות, כמובן. במסגרת המצומצמת הזו נביא מקרה אחד, שעסקנו בו.

אדם ששהה בממ"ד עם ילדיו בזמן התקפת מחבלים, ולא מצליח לצאת מזה

זה עם כל הכח, בשמחה, ולהיכנס לזה חזק, ולהרגיש שאתה בעצם לא הולך לוותר בחיים על הדבר הזה, על התחושות האלה, על מה שהיה שם. לחזור לזה, להגיד שזה היה טוב, כל הזמן לחזור לתחושות האלה, למה שפעלתי. [כן]. להרגיש שזה הקדוש ברוך הוא, זה התורה, זה ההורים שלי, זה הרבנים שלי, זה אני [כן]. אני לא הולך לוותר על זה [כן]. ואז ככל שאתה תיכנס לזה יותר פנימה, אתה לא תצטרך להרגיש שמהו מושך אותך לכיוון החוצה, ומשהו מושך אותך לכיוון פנימה.

[כן אני מבין. וואו].

[הרב חושב שאולי לאשתי, בתור אשה, אולי קצת שונה ההדרכה, או שזה הדרכה די דומה? קצת עולם הרגש, או שלנסות קודם כך אולי?] תנסו [כן], אם תראו שאתם רוצים שהיא תדבר איתי היא יכולה [כן]. הרבה פעמים דווקא זה שזה עובר דרכך [כן] זה יותר טוב [כן].

אני גם אגיד לך יותר מזה: אני חושב שהרבה מאוד אתה צריך לראות - אם זה באמת משמעותי בשבילך התנועה הנפשית החדשה הזו [כן]. ואתה מרגיש שאתה נכנס לזה, אז אם אתה תיכנס לזה עם כח - זה עצמו שאתה נכנס לזה עם כח, זה יכול מאוד מאוד לעזור לה [כן]. זה לא רק לנסות לעזור לה, זה גם להיות כמו איזה מן דוגמה אישית, והמקום שבסוף אשה מחוברת לבעלה. היא רואה אותו כך, היא מתחברת לזה, אז זה גם עובד מצד עצם הקשר [כן, כן, אני מבין]. אחרת הייתי אומר לה מיד לדבר איתי. אבל אם אצלך זה נקלט טוב, וזה פועל משהו, אז כמו שכשפעלת שם זה עבד ועזר [כן] אז גם עכשיו זה יעבוד ויעזור בעזרת ה' [כן]. אני

הוא רוצה ממך זה מה שמנחה אותך. הפרי של זה זה שאתה נשאבת פנימה לתוך הדבר הזה, והחלטת לדאוג למי שצריך לדאוג ולא להיות עסוק בעצמך. אסור לך לוותר על זה. אתה צריך להרגיש שבאמת זה נכון להישאב לזה, וצריך להישאב לזה, וזה מצווה ושמחה גדולה לזכות להיות במקום הזה, שכשקורה דבר כזה אז לשם אתה מגיע. לשם הנפש שלך לוקחת אותך. זה זכות מאוד-מאוד גדולה.

מה שבעצם קורה, זה שהנפש מתעתעת בגלל התסבוכת שנוצרת פה. כלומר שההקשר של האירוע הוא לא טוב, וברגע שאתה נדרך, זה כאילו מחזיר אותך ללא-טוב של האירוע, ואז אתה מנסה להשתחרר, ברגע שאתה מנסה להשתחרר, הנפש בפנים לא רוצה להשתחרר. למה היא לא רוצה להשתחרר? כי היא מרגישה שזה משהו אמיתי ונכון, ולהשתחרר זה בעצם לזלזל במשהו עמוק, אפשר להגיד הכי עמוק שיש בך [כן]. זה כאילו לוותר על המסירות נפש [כן]. על מה שאתה באמת מוכן למסור עליו את הנפש, כאילו זה לזלזל בו [כן]. ברגע שאתה מנסה להתנתק, אתה כאילו מתנתק ממה שהכי עצמי לך [כן]. ואז אתה מנסה להתנתק, וזה מחזיר אותך בכל הכח. ברגע שזה מחזיר אותך בכל הכח, אתה מנסה עוד יותר להתנתק, וכך נוצרת תסבוכת שקורעת אותך: מצד אחד אתה נמשך עוד יותר חזק לתוך זה, ומצד שני אתה מנסה כל הזמן לברוח.

מה שבאמת אתה צריך לעשות זה הפוך: זה להרגיש את כל השמחה, למרות כל העצב וכל האסון וכי' - את השמחה שאתה זכית להיות במקום שבו החינוך והתורה והנוכחות של ה' בתוכך שמו אותך במקום הזה, וללכת על

ולהרהר בהם, על מנת לחוש שוב שהמקומות הללו אכן קיימים.

כיוון שבזמני שגרה המקומות הטובים שנמצאים בעומק הנפש לא כל כך מתגלים ובאים לידי ביטוי, כאשר הנפש של ראובן נשאבת להיזכר באירוע הקשה שעבר עליו, ראובן לא מעלה בדעתו שהסיבה לכך היא הרצון של הנפש לגעת במקומות הטובים הללו, שכן הוא כלל לא מכיר אותם כחוויות חזקות, שיכולות למשוך אותו כל כך. ממילא הוא מרגיש שהוא חוזר לחשוב על הרוע ואת הקושי, ולא שם לב לכך שהנפש שלו

מחפשת לחוות שוב את המקומות הטובים העמוקים שנמצאים בתוכה.

אבל התחושה הזו נובעת מטעות של הנפש, מכך שהנפש 'חושבת' בטעות שהמקומות הפנימיים הללו לא נמצאים בתוכה, והם נוצרים באופן חד פעמי רק כתגובה לרוע. אבל באמת זה לא נכון, והמקומות הללו נמצאים כל הזמן עמוק בתוך הנפש של ראובן, אלא שהוא לא היה מספיק מודע אליהם.

על ראובן לזהות את הרצון של הנפש לגעת במקומות הטובים שנחשפו בו, ולתת לה להישאב אליהם. כאשר הוא נזכר במה שעבר עליו, הוא לא צריך להתאמץ להתנתק מהזיכרונות, אלא להיפך, להזדהות עם ההימשכות של הנפש, ולהיזכר ולהרהר במה שעבר עליו מתוך בחירה, ומתוך שמחה

מבין. תודה רבה ממש ממש. זה ממש שינה לי את כל ה... ממש. תודה רבה-רבה].

להתהבר למקומות הטובים שבאדם

במקרה שתואר כאן, כאשר ראובן מתעורר מסיוטים באמצע הלילה כי הוא נזכר ונשאב שוב לאירוע שהוא חווה, הוא חש שהנפש שלו נשאבת לחשוב על הקושי והרוע, והוא לא רוצה בזה. הוא מרגיש שהוא נאבק בכך

שהנפש שלו נשאבת להיזכר בחוויות ההן, ומנסה להתנתק מכך, והמאבק הזה הוא מאבק שבין טוב לרע. הרע מנסה

לשאוב את ראובן להיזכר בו ולהרהר בו, וראובן מנסה להתנתק מכך.

בשיחה הוסבר משהו הפוך: הנפש של ראובן נשאבת להיזכר בחוויות ההן, לא בגלל שהיא נשאבת לחשוב על הרוע, אלא להיפך, בגלל שהיא מחפשת לחוות את המקומות הטובים שבה. לראובן יש בתוכו מקומות טובים ותכונות טובות כמו התמסרות חזקה לזולת ודאגה לאחרים שבולעת בתוכה את הדאגה שלו לעצמו, וגם רצון חזק לחיות וכדומה, אלא שבזמני שגרה התכונות הטובות ההן לא מתגלות ולא באות לידי ביטוי, וראובן אפילו לא מספיק מודע אליהן. האירוע הקשה והאכזרי חשף אצל ראובן את המקומות הטובים שנמצאים בעומק הנפש שלו, שהם הזהות הפנימית-האמיתית שלו, והנפש נשאבת לגעת במקומות הללו ולהיזכר בהם

בנוסף לכל התכונות הטובות והמקומות הטובים שהתגלו בנפש של ראובן תוך כדי האירוע, התגלה אצל ראובן גם עצם הרצון לחיות. אירוע כמו האירוע שקרה לראובן, יכול לגרום לאנשים להשתק ולהיגרר ולהיכנע לגורלם, ולעומת זאת אצל ראובן האירוע גרם לתנועת נפש הפוכה - לפעול להינצל מתוך מרץ וחיות, בלי לשים לב לדברים אחרים. גם הרצון העז לחיות למרות הקושי הפיזי והנפשי הוא מהמקומות הטובים שהתגלו בנפש של ראובן בזמן האירוע. ה' רוצה שנחיה, ורוצה שלא נהיה מיואשים, וגם החיבור לרצון הזה של ה' נחשף בנפש של ראובן בזמן האירוע.

היבור לאמונה, להורים ולרבנים

כיוון שנקודת ההנחה בשיחה היא שהנפש מחפשת להישאב למקומות הטובים שנחשפו בזמן האירוע, מה שראובן צריך לעשות עכשיו זה להתחבר למקומות הללו ולהביא אותם לידי ביטוי. תוך כדי האירוע נחשפה אצל ראובן האמונה החזקה בה' ובתורתו, ונחשף שהחינוך של ההורים שלו ושל המחנכים והרבנים שלו טבוע עמוק בתוכו, ונעשה חלק מהאישיות שלו. כיוון שהמקומות הללו נחשפו באירוע, ראובן יכול וצריך עכשיו להתחבר אליהם, ולהעמיק אותם ולהביא אותם לידי ביטוי. במקום להיזכר במקומות הללו בנפש רק כאשר הוא נשאב אליהם, על ראובן להיכנס ולחשוב על המקומות הללו לכתחילה, מבחירה. לחשוב על כך שהאמונה שבו והחיבור שלו לתורה ולמה שחינכו אותו הוריו ומוריו הוא חזק יותר ממה שהוא חשב, ולכן זו ההזדמנות לשים לב לכך ולהעמיק את הקשר עם ה' ועם התורה ועם ההורים והרבנים שלו.

על המקומות הטובים שיש בעומק הנפש שהתגלו בו.

כאשר ראובן יבין שהנפש שלו לא נשאבת לקושי ורוע, אלא נשאבת לגעת במקומות הטובים שבו, ולכן יחפש להישאב לכך לכתחילה ומתוך בחירה ושמחה - יקרו שני דברים:

ראשית, ראובן יכיר ויתחבר למקומות הטובים שבו, שעד עכשיו היו נסתרים יותר, וכך הוא יוכל להביא אותם לידי ביטוי גם בזמנים של שגרה, דבר שעד עכשיו פחות קרה. שנית, כאשר הנפש של ראובן תישאב להרהר במה שקרה לו, ראובן לא ירגיש שיש רוע שמשלט עליו, ושהוא צריך להתנתק ממנו.

הרבי הרי"צ מספר על עצמו שבכל פעם שיש יום הולדת לאחת משלושת בנותיו, הוא מקדיש כמה שעות לחשוב על יום לידתו, ולשחזר את מה שאירע באותו יום. כשם שהרבי הרי"צ הקדיש זמן ומאמץ לשחזר אירוע טוב כמו לידת בנותיו, כך (ויותר מכך) הוא הקדיש זמן ומאמץ לשחזר את החוויות הלא נעימות שקרו לו בכלא הרוסי, שכן הם עוררו בתוכו מקומות טובים ותכונות טובות שנמצאות בעומק הנפש, כמו מסירות נפש ואמונה ואהבת ישראל וכו'. כאשר חושבים על חוויות מאירועים לא טובים בצורה כזו, לא שקועים ברוע ובאכזריות שיש, אלא במקומות טובים שהאדם רוצה ומאפשר לנפש להישאב אליהם לכתחילה, כשם שהוא רוצה ומאפשר לנפש להישאב לחשוב על אירועים טובים שגם הם נצרכים בעומק הנפש, כמו לידה של ילדים וכדומה.

שהיה, נדמה לה שהיא נמשכת לחשוב על הרוע, למרות שבאמת היא מחפשת לגעת שוב ולהעצים את המקומות הטובים שהתגלו בה.

כיוון שהנפש גם רוצה לחזור ולחשוב על האירוע של הקושי והאכזריות, בשביל לחוות את המקומות הטובים שהתגלו בו, וגם לא רוצה לחשוב על האירוע, על מנת שלא לחוות קושי ואכזריות - הנפש מיטלטלת בין משיכה לאירוע שקרה, לבין רצון חזק להתנתק ממנו.

הנפש לא מצליחה להביע את עצמה, וראובן לא מצליח לדעת מה הנפש שלו רוצה.

כלומר התחושה הנפשית שראובן

מרגיש מתעתעת, ולא מצליחה להביע את הרצון האמיתי של הנפש. ההבנה שהתחושה אותה הוא מרגיש היא לאו דווקא מה שהנפש מחפשת, יכולה לעזור לראובן להבין מה הנפש מחפשת באמת.

לשם ההמחשה, ניתן לחשוב על חוט שיש בו קשר ומנסים להתיר אותו. אם האדם ימשוך חזק בשתי הקצוות של החוט, הקשר אמנם יקטן, אבל הוא ייעשה הדוק יותר, וקשה יותר להתרה. לעומת זאת אם האדם ינסה להבין טוב לאיזה צד שייך כל קצה, הוא יוכל בעדינות למשוך כל קצה לצד שלו, וכך להתיר את הסבך.

כך זה גם בקושי נפשי: יש בנפש כמה רצונות, וכל אחד מהם מושך לצד אחר. אם האדם יימשך בכל פעם אחרי צד אחר - הקושי רק

אם ניקח כדוגמה את הקשר עם ההורים, על ראובן להקדיש זמן לחשוב על ההתנהגות הטובה שלו בזמן האירוע, על כך שהוא התמסר לפעול למען האחרים, בלי להתפנות לשים לב לתחושות שלו, ועל הרצון החזק לחיות שהתגלה בו, ולחשוב על כך שהוא עשה זאת בזכות החינוך הטוב של ההורים שלו, ושהחינוך של ההורים שלו טבוע בו, והתגלה תוך כדי האירוע. כאשר ראובן מקדיש זמן לחשוב על כך, הוא מעצים את הקשר

עם ההורים שלו ועם החינוך שלהם, ופועל שהוא יוכל להתגלות בצורה חזקה יותר מאשר בעבר. בנוסף, טוב שראובן יספר

להוריו את מה שקרה, ויגיד להם שהוא פעל כך בזכותם ומכחם, ויודה להם על כך. כך זה גם לגבי האמונה והקשר לתורה ולמחנכים וכו'.

הנפש מפותלת ומתעתעת

נקודה נוספת שיש בשיחה וכדאי לשים לב אליה, היא שהנפש מפותלת, ומלאה נבכים ורצונות וצרכים שונים והפוכים אלו מאלו, וממילא היא מתעתעת, וקשה לאדם לדעת מה הוא מרגיש ומה הנפש מחפשת.

במקרה שבו אנחנו עוסקים, האירוע מורכב מרוע של המחבלים, ומהתמסרות לזולת ורצון חזק לחיות, של ראובן. מהרוע ראובן רוצה להתרחק ולהתנתק, ולמקומות הטובים שבנפש שלו הוא רוצה להתחבר. כאשר הנפש של ראובן נשאבת להיות נתונה באירוע

**במקום להיזכר במקומות הללו
בנפש רק כאשר הוא נשאב
אליהם, על ראובן להיכנס
ולחשוב על המקומות הללו
לכתחילה, מבחירה**

וזה מכביד מאוד על הנפש, ומעמיק ומחריף את הקושי הנפשי המסויים שבו ראובן נתון.

כאשר ראובן יהיה מודע לרצון של הנפש שלו להישאב למקומות הטובים שבתוכו - הוא יוכל לבחור להזדהות עם הדברים שבהם הוא רוצה, ולא לחוש שהוא נשאב בעל כרחו למקומות שהוא לא רוצה בהם. כך הוא יזדהה עם המקום עמוק בנפש, בו באמת הוא רצה ובחר במקומות הטובים, ולא נגרר לשם בעל כרחו.

ההחלטה של ראובן לבחור במקומות הטובים ולא להיגרר, היא אותה תנועת נפש שהיתה לראובן בזמן האירוע, שבו הוא בחר להזדהות עם מקומות טובים בנפש ולא להיגרר. לכן כאשר ראובן בוחר עכשיו להזדהות עם המקומות הטובים שבנפש שלו, הוא מתחבר אל הפעולות הטובות שהוא פעל, ובוחר שוב באותם מקומות שבהם הוא בחר בזמן האירוע. על ראובן לחשוב שכשם שבזמן האירוע הוא בחר במקומות הטובים שבו (באמונה, ובאהבת ישראל, וברצון העז לחיות) והחליט להזדהות איתם, ולא נגרר למקומות לא טובים (דאגה לעצמו בלבד, או חוסר יכולת לתפקד) - כך גם כעת, הוא לא מוכרח להישאב למקומות לא טובים, אלא הוא יכול לבחור להזדהות עם המקומות הטובים שבו.

יחריף, שכן האדם לא יבין מה הנפש מחפשת להביע. על האדם להבין שיש בנפש כמה רצונות, ולנסות להבין לאיזה צד מושך כל רצון, וכך הוא יוכל להבין מה הנפש שלו מחפשת, ולתת לכל רצון שבנפש את המקום שלו.

לבהור ולא להיגרר

מכל הנקודות שנכתבו עד עכשיו, עולה נקודה אחת כללית: כאשר ראובן מבין ומודע לצורך של הנפש שלו להישאב לחוויות אותן הוא חווה, ולגעת במקומות הטובים שבו - הוא יכול **לבחור** להישאב למקומות הללו, ולא לחוש שהוא נמשך אליהם בעל כרחו.

באופן פשוט ראובן מרגיש שהוא נשאב בעל כרחו לחוות שוב את האירוע הקשה אותו הוא חווה, והוא לא רוצה בכך. הוא חש שהוא כלוא בתוך תנועות נפש שהוא לא רוצה בהם, והוא לא יכול לבחור איך הוא רוצה לחיות.

כלומר מעבר לקושי המסויים אותו ראובן חווה, הקושי בכך שהוא נזכר ונמשך לאירוע שבו הוא חווה קושי ורוע ואכזריות, יש כאן קושי נוסף, כללי, שגם הוא קושי משמעותי: ראובן חש שהוא לא יכול לבחור ולשלוט בתחושות, ובמדה מסויימת גם במעשים שלו,

כבוד המת

במלחמה הנוכחית בולטת מאד ההתעסקות באיסוף זיהוי וקבורת החללים, מצוה גדולה וקשה זו מצריכה התייחסות תורנית גם בהיבט הכללי של המלחמה וגם בהיבט הפרטי והנפשי.

העיסוק בקבורת מתים מתואר בתורה בפרשייה שלמה. לאחר מות שרה אברהם יוצא לחיפוש אחר מקום קבורה עבורה, כשבסופו עוברת לידו שדה המכפלה יחד עם המערה שבה. עברו כבר אלפיים שנה מאז בריאת העולם, העולם עבר כבר שליש מקיומו, וזוהי הפעם הראשונה בתורה שמתוארת קבורת מתים. על קניית השדה על ידי אברהם נאמר: "ויקם שדה עפרון", ומבאר רש"י שהכוונה היא ש"תקומה הייתה לו". בזהר מבואר שבקבורת שרה נעשתה תקומה לאדם הראשון, הקבור גם הוא במערת המכפלה.

קבורת המתים - אכפתיות לגוף

מהי אותה תקומה שנעשתה לאדם? כל עוד אברהם איננו קובר את שרה, היחס למתים ולקבורתם לא היה חשוב. כל עוד הם חיים מתייחסים אליהם בכבוד ושומרים עליהם, אבל לאחר שהם מתים, ואין עוד מה לעשות איתם - אין שום התייחסות כלפיהם, לא אכפת מהם בכלל. אבל אברהם קובר את שרה, הוא אומר שיש פה משהו גדול, שיש כאן משהו שה' רוצה אותו. האדם הוא לא סתם בריאה שנבראה וכשהוא כבר לא כשיר אפשר להשליך אותו כ'דומן' וכ'פסולת'.

הזהר מדמה את אברהם לנשמה ואת שרה לגוף, כך שהנשמה קוברת את הגוף. הנשמה שומרת על הגוף ומצפה לו, מאחר שהיא

העם הערבי איננו רואה את הרחמים של ה', ואיננו מאמין שלה' אכפת מהברואים שלו. הם רואים את האלוקים כבעל הכח, שמתמשש בבני האדם להגדיל את כוחו. המוות בעיניהם הוא מלא באכזריות, מלא באטימות וחוסר אכפתיות של אלוקים. מבט כזה על המוות גורם לאכזריות גדולה ביחס אל המתים [כמו שלצערנו קרה בטבח הנורא]. כשאדם תופס ככה את אלוקים לא פלא שהוא מתייחס למת בצורה שמביעה את כל האכזריות שהוא חש שקיימת ביחס של

אלוקים אליו ואל חייו. אך כאשר אנחנו רואים שה' מצווה לקבור את המתים, ומתייחס אליהם באכפתיות אמיתית, המוות בעינינו מלא רחמים, וכך אנו

מתייחסים אל המתים, בצורה מלאת רחמים.

קבורת מתים - לקבור את עצמך

בתיאור קבורת משה נאמר "ויקבור אותו", כאשר לא ברור מי הוא הקובר. חז"ל מבארים בשתי צורות, שתיהם מפתיעות: או שה' קבר את משה, או שמשה קבר את עצמו. מאחר שחז"ל למדו מכך את החיוב לקבור מתים, ניתן להתבונן על פי זה ששתי בחינות אלו שייכות בכל אדם שקובר מתים. הקובר מתים הוא קצת קובר את עצמו, ומאחר שהוא עושה זאת על פי ציווי ה' ניתן לומר שה' קובר אותו.

רוצה לשמור איתו על קשר. הנשמה לא משתמשת בגוף, אלא אכפת לה ממנו, והיא רוצה להיות בקשר איתו. ממילא היא לא זורקת אותו כשהוא ממלא את תפקידו, אלא שומרת אותו, ומצפה שהקשר יתחדש.

מצוות קבורה - המוות מבטא רחמים ולא אכזריות

מלבד התיאור של קבורת שרה, מתוארת בתורה קבורה נוספת, קבורת משה (דברים לד,

ה-ו): "וַיָּמָת שָׁם מֹשֶׁה עֶבֶד ה' בְּאֶרֶץ מִזְרָב עַל פִּי ה': וַיִּקְבְּרֵהוּ אֹתוֹ בְּגִי בְּאֶרֶץ מִזְרָב מִזֶּמֶן בְּיַם סוּף וְלֹא יָדָע אִישׁ אֶת קְבֻרָתוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה". חז"ל לומדים ש'ויקבור אותו', הכוונה לה',

שקבר את משה. מכאן לומדים חז"ל שחלק ממצוות 'והלכת בדרכיו' היא קבורת המתים.

כאשר ה' מצווה עלינו לקבור את המתים הוא הופך לנו את המבט על המוות, ממבט של אכזריות למבט של רחמים. כל עוד התחושה היא שה' מנצל אותנו, משתמש בנו לצרכיו, וכשנגמר לו הצורך או יכולת השימוש הוא כביכול זורק אותנו כדומן ופסולת, אנחנו רואים את המוות כאכזרי, כאטום, חסר רחמים. אבל אם לה' אכפת ממנו גם כשאנחנו לא מועילים בכלל, גם כשאין לנו עוד יכולת לתת לו שום דבר, אנחנו רואים במוות את הרחמים של ה', את האכפתיות שלו.

להתעסק בזה כלל. הוא היה רוצה להתעלם מהמתים, שמבטאים בצורה קשה ביותר את האכזריות שהוא חש שישנה כלפי המציאות. האדם צריך לשים לב שמה שהביא אותו להתעסק כל-כך הרבה במתים, עד כדי כך שהוא מרגיש שהמציאות הזאת תופסת אותו לגמרי, שהיא קוברת אותו בתוכה, והוא לא יכול להתנתק ממנה - זה הרחמים הגדולים של ה' על המציאות, על הגוף, ועל המתים. ה' הוא זה שקבר אותו. האדם צריך לשים לב מה הביא אותו להיכנס למציאות שתתפוס אותו כל-כך חזק, מה גורם לו לקבור את עצמו. שנזכה למה שנאמר 'בלע מות לנצח'.

מהי אותה קבורה שהאדם קובר את עצמו? אדם שמתעסק בקבורת מתים, בטח כאשר עיסוק זה מלווה במראות קשים מאד ובהתעסקות מאד אינטנסיבית, הוא נשאב ונתפס חזק לתוך המוות. המוות איננו דבר שהאדם מסוגל להישאר אדיש כלפיו, והעיסוק במתים ובקבורה שואב את האדם ותופס אותו חזק מאוד.

אך האדם יכול להתייחס לכך בשתי צורות. הוא יכול לחשוב שהמציאות שמולו אכזרית מאוד, קשה מאוד, וזה מה שתופס ושואב אותו. אבל האמת היא, שאם הוא היה רואה רק את המצוקה ואת האכזריות שבמציאות הזאת, הוא היה רוצה לברוח מכך ולא

נהניתם? רוצים לשמוע עוד?

לשמיעת שיעורים נוספים
ניתן להתקשר ל'קול הלשון' במספר - 0733718149

שו"ת - שמה בשעת מלחמה

שאלה: האם נכון להיות בשמחה בזמן המלחמה?

תשובה: אני יענה בקצרה ממש, כי התשובה מאוד קצרה ואני רוצה שתהיה תשובה פשוטה. פשוט שכן, כמה שיהיה יותר שמחה - יותר טוב, יחד עם זה שחושבים שחלק מהשמחה היא כדי לתת כוח לעם ישראל.

אני אספר סיפור: היו שני אחים שיצאו להילחם בתחילת המלחמה. אח אחד נהרג בקרבות בנחל עוז, והאח השני נפצע פציעה קלה והיה אמור להתחתן בדיוק בימים האלה. המשפחה מאוד מאוד התלבטה מה לעשות. בסיום השבעה אחד המפקדים בא ואמר אנחנו בפלוגה מאוד רוצים שתתחתן, כולנו נבוא לשמח אותך, אני מבקש שתעשו את החתונה. האבא שאל אותו: זו פקודה? המפקד השיב לו שזו לא פקודה אבל זה מה שאנחנו חושבים שצריך להיות. בסוף הם באמת קיימו את החתונה, ובאיזשהו שלב האבא קם לדבר. הוא אמר: אנחנו יהודים, אבל הרבה פעמים אנחנו לא יודעים מה זה אומר להיות יהודים. אחד הדברים שהתחדשו ב'מה זה להיות יהודי' הוא שאתה יכול להיות לגמרי-לגמרי-לגמרי בצער, ואתה יכול להיות לגמרי-לגמרי-לגמרי בשמחה. איך יכול להיות דבר כזה? אני לא יודע, אבל גיליתי שזה משהו יהודי.

אני חושב שאפשר מאוד לקחת מהסיפור הזה גם לענייננו.

רוצים מדינה אחרת

איזו מדינה אנחנו רוצים?
מה ההבדל בין ביבי לרב יצחק?
ומהי הנקודה הכי פנימית?

התוועדות יום הולדת

בליל ראש חודש כסלו השנה התקיימה התוועדות לכבוד יום הולדתו ה-79 של מו"ר הרב יצחק גינזבורג שליט"א. במהלכה הוא אמר את הדברים הבאים:

"יש מדינה ראשונה ואנחנו רוצים מדינה אחרת... בשביל לנטוע מדינה שניה צריך לעקור את המדינה הראשונה – או שאנחנו עושים זאת או שהקב"ה עושה זאת... צריך לעקור את המדינה הראשונה ולהגיע לנטיעה חדשה של מלכות אחרת... לכן צריך באמת לשאוף שהמלכות תמות ושתקום מלכות אחרת".

ומהי הדרך להגיע לכך? הרב הסביר:

"למלכות יש פרצוף שלם – יש מדינה, עם קבינט, עם שרים, עם תפקידים, עם אוצר של הרבה כסף, לעשות כל מה שצריך לעשות. מדינה היא פרצוף גדול מאד. אנחנו רוצים עוד מדינה – מדינה של אותם אזרחים, אנחנו, אבל בתור מדינה אחרת – שגם בה יש פרצוף. מה מצב הביניים? צריך להיות 'אין' בין מלכות למלכות. הביטוי בקבלה ל'אין' הזה הוא שהמלכות חייבת לחזור להיות 'נקודה תחת היסוד', תחת הספירה שמעליה. המלכות צריכה לחזור להיות נקודה קטנה, מצומצמת, כמו בעולם התהו שנקרא 'עולם הנקודים' – כל הספירות בתהו הן נקודות המלכות

להחליט לגנות את זה, העיקר שהוא נשאר באמצע ולא הולך עד הסוף על שום דבר. אפשר לדמות את המדינה לספינה שמתנדנדת פעם לכיוון ההוא ופעם לכיוון ההוא, ויש את רב החובל שתמיד שומר על נקודת האיזון ועומד יציב באמצע. כך הוא מצליח להישאר שנים על גבי שנים בתפקיד ראש הממשלה, ואין מישהו שמצליח להתחרות אתו ביכולת ההישרדות הזו.

הנקודה הכי פנימית

הרב יצחק רוצה לדחוף את המדינה למקום הפוך לחלוטין. הרב יצחק לא רוצה שהמדינה תהיה משחק כוחות, שמביאה ל"כוחי ועוצם ידי"; הוא לא מעוניין שהמדינה תוגדר רק על ידי הכוחות המגוונים שקיימים בה. הרב יצחק חותר להגיע לנקודה הכי פנימית,

**במקום לנסות לאזן בין כוחות,
הוא מנסה לחולל את הסערה;
במקום שכל כוח יצטרך לוותר
על משהו, הוא מעדיף שכל אחד
ילך עד הסוף על מה שהוא באמת
באמת רוצה**

הכי שורשית, לנקודת האמונה שקיימת בכל אחד ואחד מישראל. ולא לאמונה בסגנון ערטילאי ומנותק, אלא לאמונה בצורה הכי עוצמתית שלה - האמונה במשיח. לפי זה, המהלך הוא הפוך - במקום לנסות לאזן בין כוחות, הוא מנסה לחולל את הסערה; במקום שכל כוח יצטרך לוותר על משהו, הוא מעדיף שכל אחד ילך עד הסוף על מה שהוא באמת באמת רוצה. הרב יצחק מאמין בכל אחד ואחד מישראל שנקודת האמונה היא זו שדוחפת אותו הכי חזק, ולכן הוא רוצה שהיא תהיה כמה שיותר עוצמתית.

הגדולה, עם כל המשרדים, עם כל השרים וכו', צריכה להצטמק ולחזור להיות נקודה קטנה, אבל לא סתם נקודה קטנה, אלא "נקודה תחת היסוד", תופעה שיש בה יחוד. מה הוא היסוד? הצדיק, "צדיק יסוד עולם". "נקודה תחת היסוד" פירושו שהמלכות, שעכשיו מרגישה שהמלכות הקיימת 'זה לא זה', צריכה לקבל השראה חדשה מהרבי, מהצדיק. החוויה הזו במלכות נקראת "נקודה תחת היסוד". אז היא יכולה להבנות מחדש.

(מתוך עלון נפלאות תולדות תשפ"ד)

מה צריך למות במדינה ואיזה סוג של מלכות

עלינו להקים
מחדש? הרב
ביאר שהמהלך
שצריך להיות הוא
הקטנת המדינה
מפרצוף שלם ורחב
לנקודה אחת קטנה
שתעמוד תחת

הצדיק. ננסה להפוך את דבריו למעשיים, ונתרגם אותם לשפת הפוליטיקה.

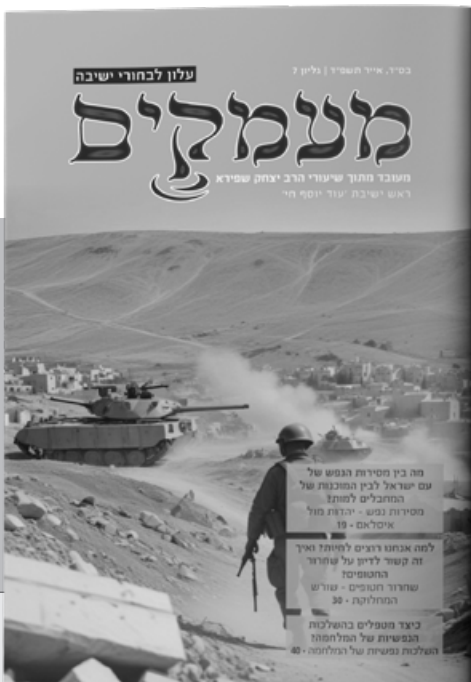
מה הקטע של ביבי?

לשם הבנת הדברים, נחקור מעט אודות סגנון הנהגת המדינה של ראש הממשלה הנוכחי - ביבי. מה חשוב לביבי? ביבי רוצה שתהיה מדינה עצמאית ליהודים. אבל איזה יהודים? חרדים? להט"בים? אותו זה כבר לא מעניין, שהיהודים יחליטו בעצמם, הוא זורם... מבחינתו, המדינה מורכבת מכוחות רבים ומנוגדים ותפקידו של ראש הממשלה הוא לאזן ביניהם. פעם ללכת עם הכוח ההוא, פעם

נסתדר איכשהו

כאשר מה שמעניין אותי זו נקודת האמונה, פחות חשוב לי סגנון הפעולות בשטח. הדגש אינו על יצירת הכלים, אלא על הארת אור של אמונה, וכמו שידוע הביטוי שנאמר פעם על הרב יצחק - "אורות דתוהו בכלים חד

פעמיים"... אמנם צריכים להסתדר איכשהו, אבל לא הכוח להסתדר הוא שימלוך. להיפך, המלכות הזו תמות, כי לאנשים נמאס כבר מהמערכת הכוחנית של איזונים, ותיולד מלכות חדשה בה אנשים יתחילו לעשות את מה שהם באמת רוצים.

נהנית מעלון מעמקים?

רוצה להיות נציג בישיבה שלך?
אנא צור איתנו קשר!

עתי: 058-5277247

בס"ד

רוצה להעמיק בקשר הי? רוצה שלימוד התורה יגע ברך?

הישיבה הגבוהה עוד יוסף חי

עמיק. חי. נועם.

החשבון

בישיבה לומדים גמרא בעיון ובבקיאות, חוך העמקה בתורת החסידות.

העמקה בתורת החסידות, הופכת את הקשר עם הי לחי וטבעי יותר, וכך התורה והמצוות מאירים יותר.

בישיבה לומדים איך התורה והקשר עם הי נוגעים לכל פרטי החיים, בלימוד התורה והמצוות ובבניית החיים והמשפחה בעתיד.

מחכים לך!

לחיאום שבוי"ש:

עתי - 058-5277247

להתייעצות:

הרב יוסי - 052-6071267

מלחמה לפי תורה

כשכולם מתעוררים להבין מי האויב,
זה הזמן ללמוד מהו מוסר הלחימה של
תורת ישראל.

לימוד הלכות מלחמה בצורה מעמיקה
על פי התורה,
נותן לנו מבט נכון בסוגיות של דיני
נפשות, בסברות ישרות המתיישבות
על הלב.

**תורת המלך חלק א' –
דיני נפשות בין ישראל לעמים
מאת הרבנים
יצחק שפירא ויוסף אליצור**

מחיר לזמן מלחמה 40 ש"ח

לרכישה

או בטלפון
058-5277247